

KYLÄKOULUSTA KUNTAKESKUKSEEN

Tapaustutkimus lakkautetun kyläkoulun oppilaiden kokemuksista

Pirjo Rämänen

Pro gradu -tutkielma

Kevät 2013

Liikuntakasvatuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Liikuntakasvatuksen laitos / Liikuntatieteellinen tiedekunta

Rämänen Pirjo: Kyläkoulusta kuntakeskukseen. Tapaustutkimus lakkautetun kyläkoulun oppilaiden kokemuksista.

Pro gradu -tutkielma, 68 s.

Liikuntapedagogiikka 2013.

Kyläkoulut ovat kylien sydän, jota ollaan särkemässä kyläkoulujen lakkautusten myötä. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia oppilaiden kokemusten pohjalta kyläkoulujen opetusta ja kyläkoulutoiminnan todellisuutta.

Tutkimustyössäni tuon esille alue- ja koulutuspolitiikan vaikutuksia Suomessa olevien haja-asutusalueiden palvelutarjontaan. Esittelen myös, mitkä asiat vaikuttavat kylien autoitumiseen ja muuttoliikkeeseen. Muuttoliike vaikuttaa palvelurakenteeseen ja tätä kautta myös kyläkoulut joutuvat tarkastelun kohteeksi ja usein myös lakkautuslistalle. Tavoitteenani on selvittää, miten kyläkoulujen lakkauttaminen vaikuttaa kylän toimintaan ja etenkin kyläkoulun oppilaiden kokemuksiin siirryttäessä suureen kouluun.

Tutkimuksessani kysyn lakkautetun kyläkoulun oppilaiden kokemuksia siirryttäessä pienestä kyläkoulusta kesken alakoulua suureen kirkonkylän kouluun. Haluan tuoda esille, mitä mieltä lapset ovat koulujen lakkautuksen vaikutuksesta. Aikuisten tekemissä päätöksissä ovat koulun oppilaat toiminnan kohteena, eivätkä he itse pääse vaikuttamaan päätöksiin.

Tutkimus on kvalitatiivinen tapaustutkimus, jossa aineiston analysointimenetelmäksi olen valinnut narratiivisen lähestymistavan, koska haluan tuoda nimenomaan oppilaiden kokemukset esille. Ainekirjoituksissa oppilaat kertovat, miten he kokivat koulun vaihtamisen kesken alakoulua.

Tutkimukseni on toteutettu pienessä maalaiskylän koulussa Pohjois-Suomessa. Oppilaat kirjoittivat kaksi ainekirjoitusta aiheena ”Minun kouluni”. Ensimmäinen ainekirjoitus kirjoitettiin keväällä vanhan koulun aikana ennen koulun lakkauttamista ja toinen kirjoitus ennen joulua, kun oppilaat olivat käyneet uutta koulua neljä kuukautta.

Tutkimuksessa nousi esille uuden koulun ison oppilasmäärän tuomat edut entiseen kyläkouluun verrattuna. Suurin osa oppilaista koki luokkakavereiden määrän lisääntymisen myönteisenä. Vain kaksi oppilasta piti isoa oppilasmäärää häiritseväksi. Liikuntatunnit miellettiin pelkästään positiivisiksi uudessa koulussa. Suuri liikuntasali, riittävä oppilasmäärä ja jäähallin läheisyys saivat suurimman osan oppilaista kokemaan liikuntatunnit myönteisinä. Kokemukset eri oppiaineista eivät muuttuneet koulun vaihtamisen myötä. Tietyistä oppiaineista ei pidetty entisessä kyläkoulussa, mutta niistä ei pidetty myöskään uudessa koulussa. Tutkimuksen päätulos siitä, että oppilaat pitivät uuteen kouluun siirtymistä pääasiassa myönteisenä, antanee kuntapäätäjille ja oppilaiden vanhemmille aineksia päätöksenteon tueksi.

Avainsanat: Aluepolitiikka, rakennemuutos, kyläkoulu, lakkauttaminen, kokemukset

Sisältö

TIIVISTELMÄ	2
1 JOHDANTO	5
2 ALUEPOLITIIKAN HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET	6
2.1 Kuntien tavoitteet.....	7
2.2 Huoltosuhde heikkenee ja palvelutarjonta supistuu	8
2.3 Kehitysaluepolitiikkaan lisää huomiota.....	9
3 RAKENNEMUUTOKSEN VAIKUTUKSET PALVELUIHIN.....	11
3.1 Työllisyyden kehittyminen vai työttömyyden lisääntyminen	12
3.2 Koulutuksen vaikutukset työllistymiseen	13
3.3 Määräaikaiset työsuhteet	13
3.4 Kuntien palvelut rakennemuutoksessa	14
4 KOULUTUSPOLITIikka YHTEISKUNNASSA JA KUNNISSA.....	15
4.1 Käyttömenot kuntien haasteena.....	17
4.2 Koulutuksen käyttömenot kasvussa.....	18
5 PERUSKOULUT VÄHENEVÄT SUOMESSA.....	20
5.1 Kyläkoulujen historia.....	22
5.2 Pienet kyläkoulut	22
5.3 Kyläkoulu lasten, vanhempien ja poliitikkojen pelinappulana.....	23
5.4 Kyläkoulun merkitys kyläläisille	24
6 KYLÄKOULUJEN LAKKAUTTAMINEN OPPILAAN SILMIN	26
6.1 Aikaisemmat tutkimukset	26
6.2 Oppilaiden mielipiteet koulunkäynnistä	27
7 KYLÄKOULUSTA KUNTAKESKUKSEEN.....	28
7.1 Tutkimusongelmat ja tutkimuksen viitekehys	28
7.2 Tutkimuksen eteneminen.....	29
7.2.1 Lakkautettava koulu	29
7.2.2 Tutkimuksen kohderyhmä.....	31
7.2.3 Käytännön toteutus.....	31
7.2.4 Tutkimustulosten käsittely, analysointi ja luotettavuus	32
7.3 Tutkimusmenetelmät	34
7.3.1 Narratiivinen lähestymistapa.....	34

7.3.2 Laadullinen tapaustutkimus.....	35
7.3.3 Fenomenologis-hermeneuttinen menetelmä	36
8 TUTKIMUSTULOKSET	38
8.1 Meidän pieni kyläkoulu	38
8.2 Kokemuksia pienestä koulusta ja sen opetuksesta.....	39
8.2.1 Kyläkoulussa on mukavaa.....	39
8.2.2 Kyläkoulusta löytyi epämiellyttäviä asioita	42
8.3 Kirkonkylän kouluun siirtyminen.....	43
8.4 Oppilaiden kokemuksia suuren koulun toiminnasta.....	44
8.4.1 Miellyttäviä kokemuksia uudessa koulussa	44
8.4.2 Kokemukset kielteisistä asioista kirkonkylän koulussa	47
8.5 Koulujen välistä vertailua	48
9 POHDINTA	50
LÄHTEET	54
PAINAMATTOMAT LÄHTEET	57
LIITTEET	58

1 JOHDANTO

Kyläkouluja lakkautetaan Suomessa vuosittain, ja lakkautettavat kyläkoulut ovat yleensä haja-asutusalueilla, joissa muuttotappio on yleistä. Sekä nuoret että ikääntyvät ihmiset muuttavat kuntakeskuksiin, jolloin kylien väkimäärä vähenee ja palvelutarve pienee.

Aluepolitiikalla on suuri merkitys koko maan palvelurakenteeseen. Aluepolitiikkaa kehittämällä on pyritty pitämään koko maa asuttuna ja palvelutarjonta kohtuullisena asuinpaikasta riippumatta. Tehtävässä ei kuitenkaan ole onnistuttu suunnitelmien mukaan ja rakennemuutoksen myötä laita-alueet autioituvat, ikärakenne vanhenee ja palvelutuotanto muuttuu eri puolilla Suomea.

Palvelurakenteen väheneminen osuu useille eri aloille, mutta kylien osalta palvelut kohdistuvat julkisella palvelutuotantoalueella lähinnä koulutuspalveluihin ja kyläkouluihin. Oppilaiden väheneminen herättää nopeasti keskustelun kuntapäätäjien keskuudessa kouluverkoston karsimisesta. Kyläyhteisöt käyvät kamppailua kyläkoulujen lakkautuksia vastaan, mutta kouluverkoston supistamisessa kuntapäätäjät tekevät päätöksensä vähenevien oppilasmäärien ja supistuvien määrärahojen perusteella.

Kyläkoulujen oppilaat eivät saa omaa mielipidettään riittävästi esille koulujen lakkauttamisen yhteydessä. Oppilaat ovat pelinappuloita päätäjien, vanhempien ja muiden koulusta päättävien henkilöiden joukossa. Lasten vanhemmat ja kuntapäätäjät käyvät joskus jopa tiukkaakin keskustelua päätöksenteon yhteydessä, ja oppilaat jäävät usein mielialalle, vaikka koululaisten ja henkilökunnan tulevaisuudesta tehdään päätöksiä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esille oppilaiden näkemyksiä kyläkoulujen lakkautusprosessin aikana ja sen jälkeen. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten oppilaat kokevat koulunkäynnin pienessä kyläkoulussa ja kuinka oppiminen ja muu koulunkäynti muuttuu suurempaan kouluun siirryttyä. Opinnäytetyö tuottaa tietoa vanhemmille ja kuntapäätäjille koulujen lakkauttamiskeskusteluihin.

2 ALUEPOLITIIKAN HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET

Aluepolitiikka vaikuttaa toimintoihin koko Suomessa ja lähes kaikilla palvelualueilla. Alueelliset erot maataloudessa, teollisuudessa ja palvelutuotannossa ovat erittäin suuret eri puolella maata. Eduskunta antaa resurssit ja toimintaohjeet aina nelivuotiskausittain. Lisäksi joka syksyinen budjettiriihi tuo uusia mahdollisuuksia ja haasteita niin valtion toiminnoille kuin kuntakentällekin. Julkisen sektorin ohella eduskunnan laatima talousarvio vaikuttaa muuhunkin toimintaan kuten yrityksiin ja liiketalouteen. (Valtiovarainministeriö 2012.)

Aluepolitiikkaa on toteutettu Suomessa jo useiden vuosikymmenten ajan. Alueellinen kehittäminen aloitettiin maassamme 1930-luvulla. Toisen maailmansodan jälkeen toiminnan kehittämistä jatkettiin eri puolilla maata tehostamalla rakentamista ja perusinvestointeja. (Sisäasianministeriö 1986.) Tämän jälkeen alkoi uusi nousukausi koko Suomessa. Varsinainen käynnistävä askel laita-alueiden kehittämiseen otettiin vuonna 1949, jolloin perustettiin maahamme ensimmäinen asiaa pohtiva komitea. Komitean tehtävänä oli suunnitella luonnonvarojen tehokkaampaa käyttöönottoa. Kohteena olivat lähinnä Pohjois-Suomen alueet ja alueiden käyttämättömät voimavarat kuten vesivoima, malmivarannot ja metsät. (Peltari 1975, 78 – 79.) Komitean perustaminen avasi uuden suuntauksen koko maan alueelliseen kehittämiseen ja palvelurakenteen laajenemiseen kaikkialle maahamme.

Varsinaisesti ensimmäinen laki, jonka tehtävänä oli edistää alueellista kehittämistä ja teollisuuden vahvistamista, laadittiin vasta vuonna 1958. Laki toi verohuojennuksia Pohjois-Suomen teollisuuteen, mikä avasi uusia mahdollisuuksia myös maaseudun teollistamiseen. (Peltari 1975,79.)

Kaupungeissa teollisuuden nousukausi oli alkanut jo aikaisemmassa vaiheessa. Suomea alettiin kehittää kaikki alueet huomioon ottaen. Alueellisen kehittämisen myötä alkoi nousujohteinen suunta maaseudulla myös palvelutarjonnassa kuten koulutuksessa ja terveyspalveluissa.

Valtion ohjeistukset aluepolitiikan luomiseen alkoivat varsinaisesti 1960 -luvulla. Valtion politiikka ohjasi toimintoja niin, että määrärahoja ja avustuksia sekä muita etuuksia suunnattiin reuna-alueille. Kehitysaluepolitiikan nimi muutettiin aluepolitiikaksi 1980-luvulla. Valtion eri toimialueet tekivät ohjeistuksia suoraan alueille. Läänihallitukset valvoivat paikallisella tasolla annettuja ohjeita ja sääntöjä. (Eskelinen 2001, 20.)

Alueiden tasapainoista kehitystä edistettiin kaikella mahdollisella tavalla, mutta esim. maatalouden työpaikkojen supistuminen vuodesta 1993 vuoteen 2007 reilulla 42 prosentilla vaikeutti aluepolitiikan tavoitteiden toteutumista. (Kuntaliitto 2010, 55.) Aluepolitiikalle luodut ohjeistukset eivät todellisuudessa tuoneet riittävästi helpotusta maaseudun ja syrjäseudun oloihin.

Aluepolitiikan kehittämistoimenpiteet paransivat joka tapauksessa koko maamme oloja. Hyvinvointiyhteiskunta kehittyi alueellisten erojen tasaantumisen myötä. Julkisten palvelujen lisääntyminen tasoitti hyvinvointieroja kaikkialla Suomessa. (Eskelinen 2001, 19 – 20.) Palvelutuotanto saavutti lähes kaikki kuntalaiset, mikä edisti tasa-arvoista elämää ja lisäsi suomalaisten hyvinvointia. Tiheä kuntakenttä antoi hyvät mahdollisuudet kehittää oman kunnan palvelurakennetta.

2.1 Kuntien tavoitteet

Kuntien toimintaa tuettiin valtiovallan taholta ohjaamalla kehitysalueetukea syrjäseudun kunnille. Toiminnoilla oli tarkoitus tukea niin alueella olevia yrityksiä kuin myös luoda vakaa pohja uusille yrityksille. Vapautukset verotuksessa ja työllisyyden tukitoimet olivat houkuttimena kehitysalueiden elinkeinopolitiikalle. (Sisäasiainministeriö 1986, 95.)

Tukitoimien avulla saatiin palvelutarjontaa tasapuolistettua kaikissa Suomen kunnissa. Palvelujen saatavuus Pohjois-Suomen alueella oli kuitenkin edelleen heikompaa pitkien välimatkojen vuoksi, vaikka 1970-luvun puolivälissä alueen palveluelinkeinojen kasvu oli nopeampaa kuin muualla Suomessa. (Sisäasiainministeriö 1986, 67.)

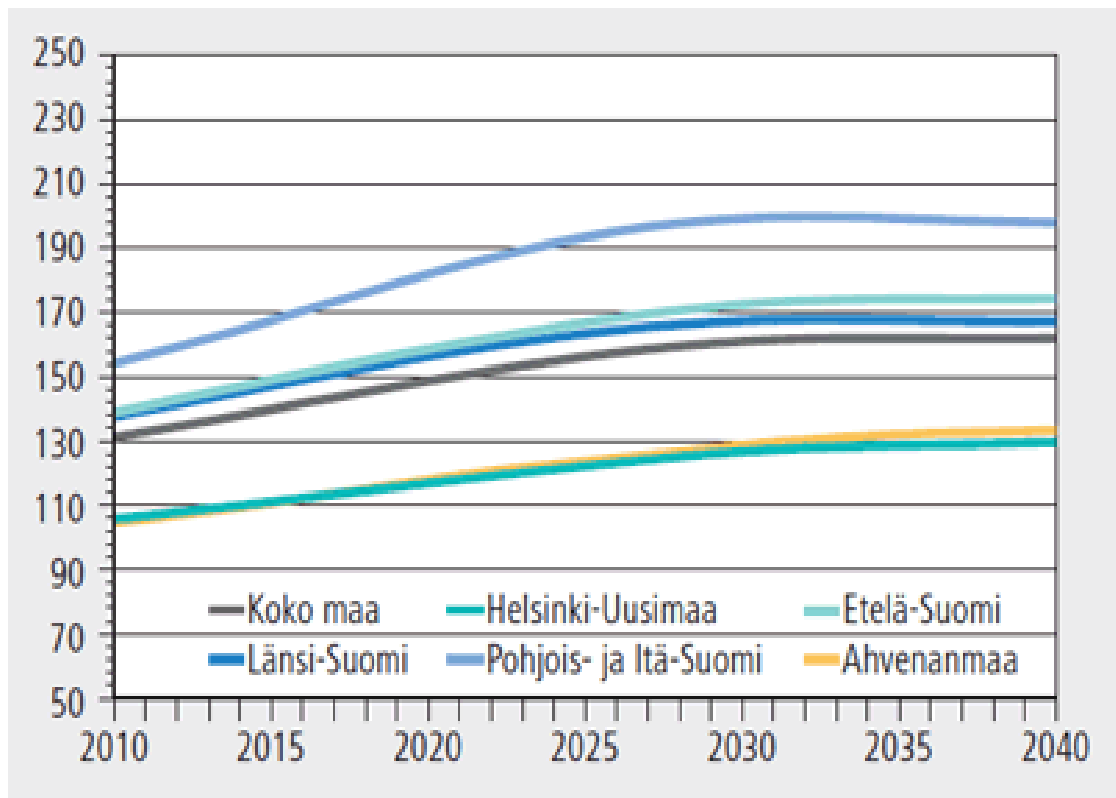
Tehokkaista tukitoimista huolimatta maatalouden tuotannon väheneminen aiheutti maaltamuuton kaupunkeihin. Muuttoliike vilkastui 1990-luvulla. Keski-ikäisten työntekijöiden sekä nuorten siirtyminen suurempiin palvelukeskuksiin toi kunnille haasteen palve-

luiden tuottamisessa. Opiskelun vuoksi muuttaneet nuoret vaihtoivat myös kotipaikkakuntaa. (Kuntaliitto 2010, 40.) Haja-asutusalueiden kuntien ikärakenne muuttui ja ikäihmisten määrä lisääntyi useissa kunnissa. Kunnat olivat puun ja kuoren välissä palveluiden tuottamisessa. Verotulojen väheneminen ja valtionavustusten pieneneminen aiheuttivat monille kunnille pakkotilanteen palvelutarjonnan supistamiseksi.

2.2 Huoltosuhde heikkenee ja palvelutarjonta supistuu

Alueelliset huoltosuhde-erot ovat erittäin suuret eri puolilla Suomea. Huoltosuhde määritellään vertaamalla työikäistä väestöä lapsiin ja ikäihmisiin. Huoltosuhteen suhdeluku on 100, mikä tarkoittaa kunnissa työikäisen väestön määrän suhdetta ei työikäisiin eli lapsiin ja vanhuksiin. Huoltosuhde on hyvä, kun suhdeluku jää alle sadan. Tällöin työikäisiä kuntalaisia on enemmän kuin ikäihmisiä ja lapsia. Huoltosuhdetta laskiessa ei oteta huomioon työttömiä työikäisiä, mikä vääristää lukua etenkin korkean työttömyyden alueilla. (Ruotsalainen, 2012.)

Nuorten muuttoliike maaseudulta kaupunkiin vääristi kuntien ikärakennetta. Ikäihmisten suhteellinen määrä lisääntyy, koska syntyvyys vähenee nuorten muutettua työn ja opiskelun perässä suuremmille paikkakunnille. Huoltosuhdeluvut ovat tällä hetkellä jo yli sadan suurimmassa osassa kuntia ja ennusteiden mukaan yhdessäkään maaseutukunnassa ei huoltosuhde parane tulevina vuosina. Tilastokeskuksen ennusteiden mukaan tilanne pahenee erittäin voimakkaasti. Itä- ja Pohjois-Suomessa tilanne on heikoin. Niissä huoltosuhde oli vuonna 2010 yli 150 ja jos työttömyysluvut pysyvät nykyisessään, ennustetaan kuviossa 1. huoltosuhdeluvun nousevan vuoteen 2020 mennessä jopa yli 180. (Tilastokeskus 2010.)

Kuvio 1. Huoltosuhteen kehitys suuralueittain vuosina 2010–2040 (Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto ja vuoden 2009 väestöennuste).

Ikääntyvien ihmisten määrän lisääntyminen heikentää yhä enemmän kuntien huoltosuhdetta. Myöskään suuret työttömyysluvut eivät tuo helpotusta lukuihin. Palvelujen tuottaminen on vaikeaa, koska työikäistä työvoimaa ei ole saatavilla. Kuluvan vuosikymmenen puolivälistä alkaen poistuu reilut 200 000 työikäistä enemmän kuin tilalle tulee uusia seuraavan 15 vuoden aikana. Vähenevä työväestö joutuu tuottamaan palvelutarjonnan itsensä lisäksi myös suurelle ikäihmisten ja nuorten väkimäärälle. (Poropudas & Volanen 2003, 129.) Ennusteiden mukaan tulevaisuudessa kunnissa on työikäistä väestöä vain noin kolmannes. Palvelujen kysyntä lisääntyy hoitoalalla, jonne on välttämätöntä saada uutta työvoimaa ja lisää käsipareja tekemään työtä vanhusten parissa. Lapsimäärien pienentyessä joutuvat koulutuspalvelut supistusten kohteeksi kiristyvässä taloustilanteessa. (Kuntaliitto 2010, 5.)

2.3 Kehitysaluepolitiikkaan lisää huomiota

Kehitysaluekomitea perustettiin vuonna 1963. Sen tehtävänantona oli koko maan kansantalouden tuotannon kehittäminen ja siihen vaikuttaminen. Syrjäiset seudut huomioi-

tiin komitean työssä erityisen tehokkaasti, vaikka toimeksiannossa ei sitä erityisesti mainittu. Laita-alueiden maataloutta oli tuettu jo aikaisemmin, mutta syrjäisille seuduille pyrittiin luomaan aktiivista elämää myös teollisuuden muodossa. (Peltari 1975, 80) Syrjäseuduille ei suuntautunut muuttoa, mutta toimintojen tavoitteena oli pyrkiä pitämään alueen asukkaat omalla paikkakunnalla.

Aluepolitiikan tavoitteena on aina ollut pitää maa asuttuna myös syrjäisillä alueilla. Samalla varmistettiin, että palveluverkosto säilyy kohtuullisena jokaisessa maamme kolkassa. Aktiivisista tukitoimista huolimatta maaltamuutto Etelä-Suomeen ja kaupunkiseuduille lisääntyi jo 1950-luvulla ja kiihtyi kovaa vauhtia 1960-luvun lopulla. Asutus on aina ollut muuta maata tiheämpää Etelä- ja Lounais-Suomessa. (Martelin, Pitkänen, Koskinen 2000, 43.)

3 RAKENNEMUUTOKSEN VAIKUTUKSET PALVELUIHIN

Aluepolitiikan tarkoituksena on tuoda toimintaa, palvelua ja elämää kaikkiin maamme kolkkiin. Alueiden kehittäminen kohdistuu pitkälti maatalouden ja teollisuuden tukemiin laita-alueilla. Monet alueet kuten Itä- ja Pohjois-Suomi kukoistavat lähinnä aluetukien varassa. (Sisäasiainministeriö 1989, 86.) Rakennemuutoksen alkaminen toi uusia haasteita alueelliselle toiminnalle sekä palveluiden säilyttämiselle. Rakennemuutos aiheuttaa muuttoliikettä maaseudulta kaupunkiin. Teollisuuslaitosten rakentaminen keskittyi Uudellemaalle sekä suuriin kaupunkeihin, mikä aiheutti 1980-luvulla lisääntyvän muuttoliikkeen pois maakunnista. (Sisäasiainministeriö 1989, 87.) Muuttomuuttoliike jatkui voimakkaana myös 1990- ja 2000 -luvulla. Vain Uusimaa ja Häme olivat muuttovoittajamaakuntia, kun taas suurimpia menettäjiä olivat Kymi, Varsinais-Suomi, Oulu ja Lappi. (Sisäasiainministeriö 1989, 91.)

Töiden väheneminen ja tietyiltä alueilta niiden täydellinen loppuminen lisäsi maaltamuuttoa kaupunkiin. Työn katsotaan olevan elämän perusta ja se luo pohjan niin elämänhallinnalle kuin ihmissuhteillekin, joten työttömäksi jääminen tai työttömyysuhka aiheuttaa negatiivista muutosta perheiden elämässä. (Melkas 1983, 20.)

Kansantalouden vaikutukset näkyivät välittömästi koko Suomessa. Maassamme koettiin 1990 -luvulla pitkäkestoinen lamakausi, joka ei voinut olla vaikuttamatta työllisyyteen, muuttoliikkeeseen ja palveluvarustukseen. Vuosikymmenen lamakausi oli erittäin ankara ja sen vaikutukset kestivät useita vuosia.

Suomi ajautui taantumaan. Merkittävät säästötoimet ja suuret määräraahaleikkaukset veivät valtiota ja koko yhteiskuntaa yhä huonompaan suuntaan. (Kuntaliitto 2010, 11) Alamäki jatkui useita vuosia, minkä vaikutuksia voidaan nähdä vielä tänäkin päivänä. 1990 -luvun lamakausi vaikutti eniten Lapissa ja Kainuussa, joissa kokonaiskasvu oli vain 0.9 prosenttia. Metsä- ja metalliteollisuus lisäsivät kasvua lähes puolet koko alueen kasvusta. Heikoimmin näillä alueilla menestyivät koulutus- ja kulttuurialat. Koulutussektorin supistukset eivät voineet olla vaikuttamatta koulutuspalvelujen tasoon. (Kuntaliitto 2010, 20.)

Muutokset vaikuttavat ihmisten käyttäytymiseen. Lama ja sen tuomat rakennemuutokset vaikuttavat asukkaiden varallisuuteen ja toimeentuloon ja sitä kautta myös asumiseen ja palveluiden ostoon. Hemmilä (1984) on tutkimuksessaan tuonut esille rakennemuutoksen vaikutuksia suomalaisten ansiokehitykseen. Laman myötä myös kuluttaminen muuttuu, koska palveluiden leikkausten vuoksi työttömyys lisääntyy ja määrärahalieikkaukset vaikuttavat työntekijöiden palkkukseen. Palkkaerot kaventuivat 1970- ja 1980 -luvulla julkisella ja teollisella sektorilla ja ansiokehityksen vauhti oli hitaampaa etenkin julkisella puolella. (Hemmilä 1984, 7.)

Eri alojen palkkakehitykset eivät kulje käsi kädessä. Teollisuuden ja julkisen sektorin palkkaeromuutokset vuosikymmenittäin vaihtelevat palvelukysynnän mukaan. Teollisuudessa palkkahinnoittelun vaikutukset vuosina 1974–1981 oli eri teollisuuden alueilla -0,3 prosenttiyksiköstä +1,0 prosenttiyksikköön. (Hemmilä 1984, 11–12) Ansiokehityksen hidas kasvu ja muutamalla teollisuuden alalla jopa hienoinen lasku vaikuttivat palveluiden kysyntään alentavasti ja sitä kautta niiden tuottamiseen.

3.1 Työllisyyden kehittyminen vai työttömyyden lisääntyminen

Aluepolitiikkaa kehitettiin Suomessa niin, että koko maa otettiin huomioon ja tukitoimien avulla pyrittiin kehittämään alueita tasapuolisesti. Vaikka aluetoimintaan lisättiin tukitoimia, toivat lamakaudet lisähaasteita syrjäisimmille maakunnille. Alkutuotanto, jalostus ja palvelut työllistivät 1960-luvulla lähes yhtä paljon työvoimaa. Alkutuotannon työllisyystilanne heikkeni seuraavien vuosikymmenten ajan ja väkimäärä väheni vajaasta 800 000 työntekijästä vuoden 1995 vajaaseen 200 000 työntekijään. Samaan aikaan palvelualan työntekijämäärä nousi lähes 700 000 työntekijällä, jolloin palvelusektori työllisti jo yli 60 % työväestöstä. Jalostusala pysyi vakaana aina 1990 -luvulle, jolloin työntekijämäärä väheni neljänneksellä vuoden 1960 lukemista. (Parjanne 1997, 9.) Työvoiman väheneminen alkutuotannosta aiheutti sen, että maaseudulta siirryttiin kunta- ja kaupunkikeskuksiin tekemään palvelualan työtehtäviä. Teollisuus- ja rakennusalalla työskenteli 1990-luvulla noin 30 % työvoimasta, mikä kertoo myös suunnan työvoiman muuttoliikkeelle maalta kaupunkiin. (Parjanne 1997, 8.)

Lama koetteli maakuntien työllisyyskehitystä eri tavoin. Vuodesta 1988 vuoteen 2007 parhaiten menestyivät työllisyyssektorilla Ahvenanmaa, Uusimaa ja Pohjois-

Pohjanmaa. Pohjois- ja Itä-Suomi sekä Kymenlaakso kokivat suurimmat menetykset työllisyyden kasvussa. Ajanjakson kahden ensimmäisen neljänneksen työllisyyskehityksen lukemat olivat todella heikot ja vaikka kaksi viimeistä neljänneistä olivat parempia, jäätin vuoden 1988 työllisyyslukuista todella kauas. (Kuntaliitto 2010, 32.) Alueelliset työllisyyserot ovat olleet aina Suomessa hyvinkin suuret. Myös työttömien määrät ovat vaihdelleet alueittain suuresti. Etelä-Suomessa työttömien määrä on vähäisempää kuin työttömyystilastoja johtavissa Pohjois- ja Itä-Suomen alueilla (Parjanne 1997, 40.)

3.2 Koulutuksen vaikutukset työllistymiseen

Työmarkkinat muuttuvat ja työllisyyskehitys vaihtelee Suomessa toimialoittain. Rakennemuutos vaikuttaa myös työvoiman kehittymiseen ja siihen, mitkä alat työllistävät tulevaisuudessa. Koulutuksen merkitys kasvaa, koska teknologia kehittyy lähes kaikilla työllisyysaloilla. Vuosien 1987 – 1993 aikana matalapalkkaisilla ja vähemmän ammattitaitoa vaativilla aloilla työttömyys lisääntyi. (Parjanne 1997, 135) Kouluttamaton ikäänantava työvoima jää työelämän ulkopuolelle, vaikka aikuiskoulutuksen määrää on lisätty viime vuosien aikana. Kouluttautumattomien henkilöiden on ollut vaikeaa saada työtä omalta paikkakunnaltaan ja he ovat hakeutuneet kunta- ja kaupunkikeskuksiin työn haakuun.

3.3 Määräaikaiset työsuhteet

Teknologian lisääntyminen tuo työelämään uusia haasteita. Määräaikaiset työsuhteet ovat lisääntyneet lähes kaikilla aloilla. Määräaikaisuus antaa työnantajalle enemmän joustomahdollisuutta, ja työntekijöitä palkataan vain kysynnän mukaan. Määräaikaiset työsuhteet tuovat epävarmuutta työntekijöiden elämään ja lisäävät työvoiman liikkuvuutta. (Parjanne 1997, 69) Työvoima siirtyy alueille, joissa on mahdollisuus saada koikaikaisia työsuhteista. Lisäksi suuremmilla paikkakunnilla voi kohtuulliseen toimeentuloon päästä useilla peräkkäisillä lyhyt- ja määräaikaisilla työsuhteilla. Myös kansavälinen kilpailu on lisännyt määräaikaisten työsuhteiden määrää ja siirtänyt osan työtehtävistä maamme ulkopuolelle. Etelä-Euroopassa määräaikaisia työsuhteita on suosittu jo useiden vuosien ajan. Espanjassa 30 % työvoimasta työskentelee määräaikaisessa työsuhteessa. Määräaikaisten työsuhteiden vaikutuksia on tutkittu Espanjassa ja tuloksissa

on tullut ilmi etteivät määräaikaiset työsuhteet toimi pidemmällä aikavälillä toivotulla tavalla (Parjanne 1997, 69 – 70).

3.4 Kuntien palvelut rakennemuutoksessa

Palveluverkosto ei myöskään jää rakennemuutoksen ulkopuolelle. Koulutukset, työllisyys ja työttömyys eivät voi olla vaikuttamatta kuntakentän palvelurakenteeseen. Rakennemuutoksen tuomat haasteet välittyvät myös kuntien tarjoamiin palveluihin ja toimintaan. Kasvukeskusten ulkopuolelle jää vain muutamia menestyjiä. Haja-asutusalueiden väestökato ja maaseudun autioituminen eivät voi olla näkymättä kuntien tarjoamiin palveluihin ja päätöksentekoon. (Bruun 2005, 19.) Palvelurakenteen supistuksessa joudutaan karsimaan myös kuntien hallintoa. Väestön pieneneminen ja palveluiden väheneminen vaikuttavat lautakuntien määrän supistumiseen. Päätösvalta siirtyy aikaisemmilta kuntapäätäjiltä viranhaltijoille ja toimikunnille pienissä kunnissa. Lautakuntien asema vahvistuu kunnissa, joissa lautakuntien yhdistämisien myötä laajat asiakokonaisuudet siirtyvät suurten lautakuntien päätäntävällän alle. (Kauppinen 2011, 51.) ”Suomi keskittyy 10-15 kehittyvän aluekeskuksen ympärille, satunnaisia menestyviä kuntia niiden lisäksi on 50-80 kpl ja loput kunnat näivettyvät”, tiivistyy kunnanjohdolle ja asiantuntijoille tehdyn kyselyn tuloksena. (Bruun 2005, 19.)

Kuntatalous heikkenee nopeasti suurimmassa osassa pieniä ja keskisuuria kuntia. Verotulot ja valtionavut eivät riitä kattamaan kuntien suurenevia menoja ja kunnista tulee kriisikuntia. Kuntien kriisiytymisen myötä ei voi välttyä kuntaliitoksilta. Kuntaliitokset eivät kuitenkaan pelasta kriisikuntia vaan ongelmat siirtyvät suurien uusien kuntien hartaille. (Bruun 2005, 161.)

4 KOULUTUSPOLITIikka YHTEISKUNNASSA JA KUNNISSA

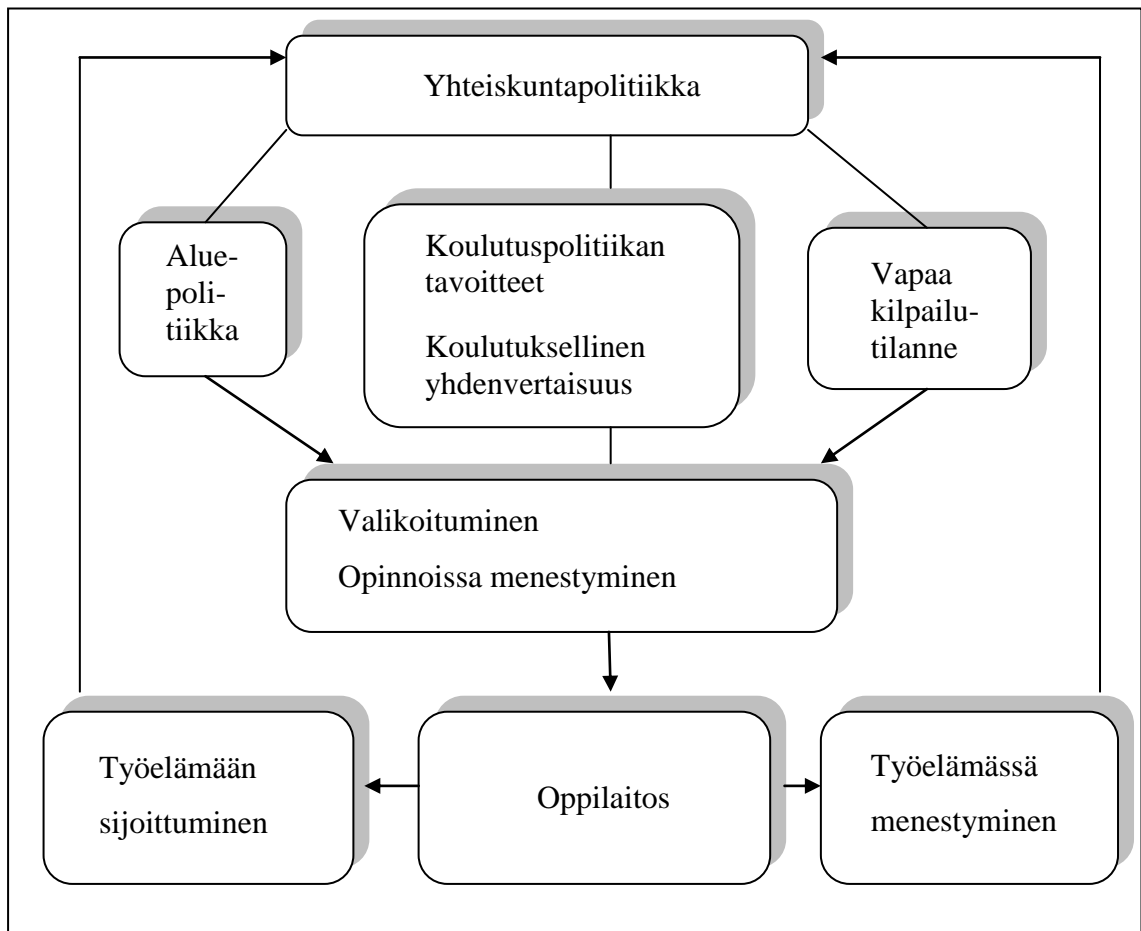
Koulutustoimintaa alettiin kehittää Suomessa jo 1900 -luvun alussa. Vielä 1910 -luvulla vain kaksi prosenttia väestöstä suoritti ylioppilastutkinnon, kun luku nousi 33 prosenttiin 1970 -luvulla ja yli 55 prosenttiin 2000 -luvun vaihteessa. Koulutusta kehitettiin ja koulutuspoliittinen toiminta aktivoitui elinkeinopolitiikan myötä. Koulutusasioita alettiin ohjata yhä enemmän poliittisesti. Ohjeistukset annettiin valtakunnallisina poliittisina päätöksinä ja varsinainen opetustyö toteutettiin paikallisesti. (Lehtisalo, Raivola 1986, 34.)

Suomen koulutuspolitiikkaan ovat vaikuttaneet poliittiset voimasuhteet. Kulloinkin päättämässä oleva ministeri taustajoukkoineen ohjaa ja päättää koulutustoiminnan kehittämisestä ja resursseista. Opetusministeri ja ministeriön kansliapäälliköt vaihtuvat eduskunnan ja poliittisten voimasuhteiden muuttuessa aina nelivuotiskausittain. (Lampinen, Laukkanen, Poropudas, Ravanti, Rinne, Volanen 2003, 20.)

Kirkon hallinnoimasta koulutuksesta siirryttiin 1900 -luvulla valtiolliseksi koulutusjärjestelmäksi. Yhteiskunnan ja koulutuksen järjestäjien yhteistyö alkoi tiivistyä, jolloin oppivelvollisuus säädettiin. Koulutuksen säädöksillä pyrittiin lievittämään yhteiskunnan sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia. (Lehtisalo, Raivola 1999, 22.)

Koulutuspolitiikan tulee tähdätä aina tulevaisuuteen, mikä tuo haasteita koulutuksen parissa toimiville yhteisöille ja henkilöille. Koulutuskenttä muuttuu yhteiskunnan voimakkaassa muutoksessa. Koulutus päätöksiä tehdessä on osattava ennakoita tulevat muutokset ja viettävä koulutusta ja opetusta oikeaan suuntaan. (Lehtisalo ym. 1999, 11.)

Koulutuspolitiikassa on tärkeää ottaa huomioon koulutuksen menneisyys ja osattava arvioida tulevat muutokset. Tietoyhteiskunta tuo haasteita elinikäiseen oppimiseen ja näin ollen koulutuspolitiikassa on tulevaisuudessa osattava ottaa huomioon koko ihmisen elinkaaren kestävä koulutus. Enää ei riitä, että koulutusasioita kehitetään lasten ja nuorten osalta. Yhteiskunnalliset muutokset kuten ikääntyminen, suuret työttömyysluvut ja huoltosuhteen heikkeneminen lisäävät haastetta koulutuspolitiikkaan. (Lehtisalo ym. 1999, 278 – 283.)

Kuvio 2. Koulutuspoliittinen palvelujärjestelmä. (Vilmi 1999)

Suomalaista koulutusjärjestelmää on ohjattu erittäin tarkalla lainsäädännöllä. Suomalaisessa opetustoimessa vallitsee tarkemmat säädökset kuin muissa kuntien hallintokunnissa. Säästötalkoiden aikana 1990-luvulla toiminnot muuttuivat ja jokaisessa hallintokunnassa alettiin etsiä säästötavoitteita. Myös opetuspalvelut joutuivat säästöpaineen alle. (Lehtisalo ym. 1999, 33 – 35.)

Yhteiskuntapolitiikka luo edellytykset koulutusjärjestelmälle ja ohjaa kuntia koulutuspalveluiden järjestämisestä yhteiskunnassa kuten kuviossa 2 voidaan todeta. Yhteiskunta antaa tukevan pohjan koulutukselle ja hyvät edellytykset kunnille toimia tehokkaasti oppilaiden hyväksi. Eduskunta ja laki antavat reunaehdot koulutuspolitiikalle, jota kuntien ja opetustoimen on noudatettava. Koulun tulee kasvattaa oppilaista vastuuntuntoisia, yhteistyökykyisiä ja tasapainoisia kansalaisia ja itsenäisiä jäseniä yhteiskuntaamme. Lisäksi koulutuspolitiikka edellyttää, että koulu ja koulun toiminta tukee koteja kasva-

tustehtävissä. Jatkossakin kasvatus kuuluu kotien päätehtäviin, jota koulun toiminta tukee monipuolisesti. (Sivistysvaliokunta 1998.)

Eduskunta päättää kuntien valtionosuuksista ja uuden muuttuneen valtionosuusjärjestelmän myötä kunnille jää vastuu valtiolta tulevien valtionosuuksien käytöstä. Kunnalla on oikeus päättää valtiolta saatujen määrärahojen käytöstä koulutusjärjestelmän sisällä. Kunnille tulevien valtionosuuksien käytöstä päätetään kunnan hallintoelimissä, ja koulutuksen järjestäminen on kunnan vastuulla. Kunnat päättävät itse mm. oppilaspaikkojen määrän, kouluterveyden huollon tarjonnasta, erityisopetuksen järjestämisestä sekä muusta koulutusasioihin liittyvistä asioista. (Lehtisalo ym. 1999, 223) Annettujen ohjeistusten pohjalta kunnilla on oikeus päättää esimerkiksi koulujen määrästä kunnissa. Päätösvalta tuo vastuun kunnille ja päätöksenteon kohteena ovat viime vuosina olleet pienet syrjäiset kyläkoulut. Kun pienten kyläkoulujen valtionosuustuki lakkautettiin vuonna 2006, alkoivat kunnat toteuttaa säästötoimenpiteitä lakkauttamalla syrjäiset pienet koulut. (Korpinen 2010, 17.)

4.1 Käyttömenot kuntien haasteena

Yhteiskunnan haasteet kasvavat tulevina vuosina. Kuntien käyttömenot nousevat vuodesta toiseen ja kriisikuntien määrä kasvaa. Kuntaudistus etenee hitaasti ja vapaaehtoisia kuntaliitoksia tulee vuosittain vain muutamia. Vuoden 2013 alussa loppui maastamme 16 kunnan toiminta, jotka liittyivät yhteensä 11 kuntaan. Kuuden kunnan kohdalla oli kyse kahden kunnan yhdistymisestä ja loput kuntaliitoksista olivat useamman kunnan liitoksia. (Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. 2013)

Kuntaliitokset eivät välttämättä tuo helpotusta kuntakentän toimintaan. Kuntien käyttömenot ovat kasvaneet vuosi vuodelta. Esimerkiksi vuodesta 2010 ovat kuntien käyttömenot kasvaneet 5 % vuoteen 2011 mennessä. Ja näyttää siltä, ettei noususuuntaa pystytä hiljentämään tulevinakaan vuosina. Koulutustoimen menot ovat kunnissa myös kasvamassa. Sivistystoimi käyttää keskimäärin 22 % kuntien toimintamenoista koulutuksen järjestämiseen. Suurimpana hallintokuntana on sosiaali- ja terveystoimi, jonka menot ovat reilut 54 % koko kunnan menoista. Kokonaiskasvu on kuntien sivistystoimissa ollut vuodessa keskimäärin kolme prosenttia.. (Tilastokeskus 2013) Kohoavat menot

tuovat haasteita kuntien työntekijöille ja luottamushenkilöille. Talousluvut vaikuttavat palvelurakenteen muutoksiin ja sitä kautta myös kouluverkostokeskusteluun.

4.2 Koulutuksen käyttömenot kasvussa

Kuntien käyttötalouksista koulutustoimi vie toiseksi suurimman potin koko kunnan käyttömenoista. Kouluverkkokeskusteluja käydään kunnissa lähes vuosittain mutta vähintäänkin kerran valtuustokaudessa. Keskusteluissa nousevat esille peruskouluverkoston supistaminen, hallinnon keventäminen koulutoimessa ja lukiokoulutuksen tukeminen kunnan omana toimintana. Koululaitoksen käyttömenojen jakaantuminen eri koulutusasteille tulee esille taulukossa 1. (Tilastokeskus 2009.) Käyttömenojen muutoksia on verrattu vuosien 2008 ja 2009 välillä ja taulukon perusteella voidaan todeta, että kaikilla koulutusasteilla on tapahtunut nousua. Pienimmillään nousu on ollut peruskoulutuksen osalta 2.3 %. Kasvuprosentti kertoo sen, että peruskoulutusta on supistettu jo useiden vuosien ajan ja pienet kyläkoulut on lakkautettu lähes kokonaan. Seuraavaksi kunnat joutuvat siirtymään suurempiin kouluyksiköihin. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa keskustellaan jo lähes 100 oppilaan koulujen lakkauttamisista ja peruskoulujen yhdistämisestä yhä suurempiin kokonaisuuksiin.

Taulukossa 1. näkyy myös hallintokulujen raju nouseminen. Sivistystoimen hallintokulut ovat nousseet tarkasteluvuosien välillä yli 10 %. Myös hallintokustannukset aiheuttavat kuntien päätöksentekoon haasteita. Kouluverkostoon puuttumisen myötä päättäjät joutuvat pohtimaan sivistystoimen hallintorakenteen supistamista. Johtajaopettajuuksista luovutaan ja siirrytään suurempiin yksiköihin. Koulujen rehtorien tehtävät yhdistetään eläköitymisen myötä. Eikä toimistohenkilökuntaan jää keskustelujen ulkopuolelle. Hallintokuntien välistä yhteistyötä lisätään ja toimistohenkilökunnan työtehtäviä laajennetaan koko kunnan toiminnoiksi.

Taulukko 1. Koululaitoksen käyttömenot käyttökohteen mukaan 1995 – 2009

Käyttökohte	Vuosi							muu- tos 2008- 2009 %
	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	
	milj.€	milj.€	milj.€	milj.€	milj.€	milj.€	milj.€	
Esiopetus	--	94	269	272	285	294	305	3,7
Peruskoulu	2 379	2 734	3 413	3 538	3 67	3 889	3 978	2,3
Lukiokoulutus	429	503	600	618	635	665	681	2,4
Ammatillinen koulutus	1 161	925	1 183	1 264	1 318	1 436	1 519	5,8
Oppisopimus- koulutus	32	96	132	139	169	212	194	-8,7
Ammattikorkea koulukoulutus	145	525	704	762	784	834	865	3,7
Yliopistokoulu- tus ja -tutkimus	945	1 364	1 671	1 736	1 806	1 925	2 020	5,0
muu koulutus	265	298	361	374	389	414	428	3,3
Hallinto	143	161	190	191	199	218	240	10,1
Opintotuki	614	648	732	740	731	768	860	12,1
Yhteensä	6 113	7 348	9 253	9 634	9 985	10 655	11 091	4,1
Käyttömenot suhteessa BKT:hen %	6,4	5,6	5,9	5,8	5,6	5,8	6,5	

5 PERUSKOULUT VÄHENEVÄT SUOMESSA

Koulutie -runo

*Olen unessa useasti
sinun kaduillas, koulutie.
Kotiportilta kouluun asti
minun askeleeni vie.*

*Syysaamu kirpeä koittaa
Yli heräävän kaupungin
Ja sen laidassa koski soittaa
tutun sävelen ilmoihin.*

*Talot matalat kahtapuolta –
miten tunnen ne tarkalleen!
Yli niiden mäeltä tuolta
kohoo kirkko tornineen.*

*Ja mun matkani keskitiellä
näky ihana, aamuinen:
tytön sinisen kohtaan siellä
ja katsehen sinisen.*

*Vie jalat kuin karkelossa
läpi pienen puistikon.
Sen penkillä kuutamossa
ens runoni tehty on.*

V. A. Koskenniemi

*Ja puiston puiden takaa
- miten lempeine silmineen! –
mua katsoo kaunis vakaa
runoruhtinas, piispa Franzén.*

*Ja koulun aitaa vastaan
jo vanhan rehtorin nään.
Miten tuttu astunnastaan
ja ryhdistä miehisen pään*

*Syysaamu kirpeä koittaa
yli heräävän kaupungin
ja sen laidassa koski soittaa
tutun sävelen ilmoihin.*

*Ja ma unhotan läksyni vaivan
ja kaikki niin kaunihiks saa.
Mua jossain, kaukana aivan,
elo ihana odottaa. –*

*Olen unessa useasti
sinun kaduillas, koulutie.
Ah, enkö ma hautahan asti
myös koululainen lie.*

Kyläkoulut ja etenkin pienet kyläkoulut ovat joutuneet monien riitojen kohteeksi. Kuntien tiukentuva taloustilanne aiheuttaa palveluiden karsimista kaikilta hallintokunnilta. Väestön määrä vähenee ja harvaanasutuilta alueilta asukkaat muuttavat kunta- tai kaupunkikeskuksiin, jolloin kyläkoulut joutuvat väistämättä kiristyvistä taloudesta seuraavien säästötoimien kohteeksi. Oppilasmäärät vähenevät kaikista luokkatasoista muuttotappiokunnissa, joten koulujen yhdistäminen on yleinen muoto säästää kunnan palvelumenoissa. (Kunnallissalan kehittämissäätö 2011.) Kyläkoulut ovat joutuneet valtion ja kuntien säästökohteeksi. Erilaisissa laskelmissa juuri kyläkouluista on todettu saatavan suurimmat säästöt kuntien talousahdingossa (Pirhonen 1993, 7-8). Ovatko laskelmat

oikeita? Se pystytään näyttämään todeksi vasta muutamia vuosia lakkautuksen jälkeen, jolloin todelliset säästöt voidaan todeta.

Peruskoulujen määrä vähenee Suomessa kovaa vauhtia. Lakkautettujen koulujen määrä on ollut 2000 -luvulla yhteensä 1079 peruskoulua. Taulukossa 2 näkyy lukemat, miten kouluja on lakkautettu Lapissa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Pohjois-Suomessa lakkautettujen koulujen määrä oli reilut 240. Suomessa oli peruskouluja 3356 vuonna 2006, kun niitä vuoden 2011 lopussa oli toiminnassa enää reilu 2 800. Alakouluja lakkautettiin kuuden vuoden aikana yhteensä 419, mikä on 81,7 % kaikista lakkautetuista peruskouluista. Vuonna 2011 kaikista peruskouluista vain 624 eli 22 % oli alle 50 oppilaan kouluja. Tilastot kertovat sen, että lakkautuksen kohteena ovat olleet pienet kyläkoulut, joiden oppilasmäärät vaihtelevat Suomessa alle kymmenestä oppilaasta reiluun sataan oppilaaseen. Varsinais-Suomen ja Pohjanmaan maakunnissa on tapahtunut suurimmat karsinnat niin peruskouluissa kuin perusasteen erityiskouluissa. (Tilastokeskus 2012.)

Taulukko 2. Perusasteen koulujen ja lakkautettujen koulujen lukumäärät 1990–2009 Tilastokeskuksen koulutustilastot).

Vuosi	Koko maa			Lappi			Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu		
	Perusasteen koulut	<50 oppilaan koulut	Lakkautetut koulut	Perusasteen koulut	<50 oppilaan koulut	Lakkautetut koulut	Perusasteen koulut	<50 oppilaan koulut	Lakkautetut koulut
1990	4847		22	332		4	601		5
1991	4823	2093	39	329	212	3	595	304	7
1992	4738	1988	106	316	197	15	575	280	20
1993	4588	1869	163	294	175	22	557	270	16
1994	4516	1814	84	286	168	10	546	260	11
1995	4453	1765	76	280	162	6	537	253	9
1996	4367	1668	94	270	150	10	527	242	10
1997	4294	1556	94	261	138	10	504	186	22
1998	4203	1460	101	250	132	11	484	188	20
1999	4084	1368	136	239	123	11	466	168	20
2000	3986	1285	90	226	113	13	456	166	8
2001	3916	1235	71	216	106	10	442	151	9
2002	3837	1173	86	207	96	9	432	150	10
2003	3771	1130	78	197	86	10	425	145	8
2004	3683	1107	93	185	83	12	412	142	10
2005	3542	1016	144	163	65	21	391	127	21
2006	3356	894	186	151	62	12	368	107	22
2007	3226	821	121	144	56	5	351	96	16
2008	3136	792	95	136	54	8	338	91	16
2009	3027	738	115	129	50	7	321	76	19

5.1 Kyläkoulujen historia

Kyläkoulut aloittivat toimintansa 1866 kansakouluasetuksen myötä. Kansakoulussa opiskeltiin omalla äidinkielellä, minkä vaikutuksesta myös suomen kielen arvostus nousi. Oppivelvollisuuslaki 1921 muutti kansakoulun pakolliseksi kaikille kansalaisille. (Opetushallitus 2012.) Opetusta annettiin 1930-luvulla jo yli 90 %:lle oppivelvollisuuksista ja nopeasti koulutus saavutti kaikki 7–13 -vuotiaat. Kansakoulut lakkautettiin 1970-luvulla, jolloin suomalaisessa koulujärjestelmässä siirryttiin peruskoulumalliin. Perusopetuslaki säätelöi peruskoulutusta ja opetuksesta tuli maksuton yleissivistävä koulutus kaikille yli seitsemän vuotiaalle lapsille. (Tilastokeskus 2012.)

Kansakoulujen määrä nousi aina 1960-luvulle saakka. Koulujen lakkauttaminen alkoi elinkeinorakenteen muuttuessa ja työttömyyden lisääntyessä. Muuttoliike vilkastui työn etsimisen myötä (Korpinen 2010, 17) Muuttoliike käynnisti autoituvien kylien osalta myös kyläkoulujen lakkautusbuumin. Kouluja lakkautettiin tasaiseen tahtiin aina vuoteen 2006 saakka, jolloin pienten koulujen tuki poistettiin valtionosuusperusteista. Lakkautusmäärät lisääntyivät kovaa vauhtia ja jatkuvat edelleen.

5.2 Pienet kyläkoulut

Tässä opinnäytetyössä keskitytään tutkimaan pieniä kyläkouluja. Kyläkoulut ja pienet koulut voidaan määritellä kahdella eri tavalla. Karlberg-Granlundin mukaan kyläkouluksi kutsutaan kouluja oppilasmäärän mukaan. Koulut, joissa oppilaita on 1–49, ovat kyläkouluja. (Karlberg-Granlund 2008, 3) Toisaalta Laukkanen määrittelee kyläkoulut opettajamäärän mukaan. Jos koulussa on 1–3 opettajaa, kutsutaan koulua kyläkouluksi tai pieneksi kouluksi (Laukkanen, Muhonen, Ruuhijärvi, Similä & Toivonen 1986, 9).

Kyläkoulukriteerit täyttäviä kouluja löytyy ympäri Suomea riippumatta siitä, tutkitaanko kouluja oppilasmäärän vai opettajamäärän mukaan. Kyläkoulujen päivittäiseen toimintaan vaikuttavat oppilas- ja opettajamäärän lisäksi monet muut asiat. Kunnan koolla, väestöpohjalla ja koulujen sijainnilla kunnan alueella on merkitystä koulun toimintaan, ja oppilaiden mielipiteeseen koulutyöstä. Itä-Suomen harvaanasutuilla alueilla on erilainen toimintakulttuuri koulunkäynnissä kuin esimerkiksi Pohjanmaan pinta-alaltaan pienten kuntien kyläkouluilla. Pitkät koulumatkat aiheuttavat koululaisille jopa tunteja

kestäviä koulumatkoja, mikä ei voi olla vaikuttamatta koulun toimintaan. Myös pitkät välimatkat kuntakeskuksiin ja peruspalveluiden puuttuminen kyliltä tuovat lisäkustannuksia kyläkoulujen arkeen ja ne vaikeuttavat koulun perustoimintoja. (Romppanen 2012.)

Opetus pienessä kyläkoulussa on henkilökohtaista ja tukea saavat kaikki, jotka sitä tarvitsevat. Opetus on rauhallista, ja monet lapset kaipaavat hiljaisuutta keskittyäkseen tehtävien tekemiseen ja oppimiseen. Kyläkoulujen ongelmana ovat yhdysluokat, joissa yksi opettaja voi antaa jopa neljälle luokkatasolle opetusta yhtä aikaa. Monien vanhempien mielestä kyläkoulut ovat alakoululaisille paras paikka opiskeluun. Mutta onko asia näin? Monella kyläkoululla oppilasmäärät ovat niin pieniä, että oppilailta puuttuvat oman ikäluokan kaverit kokonaan. Ryhmytyminen on vaikeaa suuren ikäjakauman vuoksi. (Romppanen, 2012, 7.) Ryhmytyöt, liikuntatunnit sekä välitunnit ovat mielekkäämpiä suurella koululla. Oppilailla on suuressa koulussa luokkatovereita, joiden kanssa he voivat käydä mm. läksyjä läpi. Lisäksi välitunnilla on riittävästi oppilaita, jolloin pystyy leikkimään omanikäisten kavereiden kanssa.

5.3 Kyläkoulu lasten, vanhempien ja poliitikkojen pelinappulana

Kyläkoulujen lakkauttaminen on iso asia pienen kylän oppilaille, opettajille ja vanhemmille. Monta kertaa lakkautuspäätökset aiheuttavat mielenosoituksia ja riitoja kylän ja päätöstä tekevien poliitikkojen kesken. (Keränen 2011.) Myös kunnan sivistysosaston henkilökunta joutuu riitojen kohteeksi ja ratkaisijaksi.

Poliitikot perustelevat kyläkoulujen yhdistämisiä taloudellisesta näkökulmasta, kun taas vanhemmat haluavat lapsilleen opetusta mahdollisimman lähellä kotia. Yleensä riidat jatkuvat vuosia, vaikka asia saadaan päätökseen. Koulujen lakkautuspäätöksen yhteydessä herää ajatus, onko oppilaiden mielipiteet otettu riittävästi huomioon koulupäätöksiä tehdessä ja miten oppilaat ovat päässeet tuomaan mielipiteensä esille prosessin aikana. Päätöksenteon yhteydessä tulee mieleen, että kyläkoulut ovat vain pelinappula päättäjien ja lasten vanhempien peleissä. Oppilaat unohdetaan helposti päätöksenteossa. Vanhemmat puolustavat kyläkouluja, jotta opetus säilyisi lähellä lapsen kotia ja koulurakennukset säilyvät kyläläisten käytössä muulloinkin kun kouluaikana. Päättäjät perustelevat koulujen lakkautuksia taloudellisilla vaikeuksilla. Mutta mitä mieltä ovat pienten

kyläkoulujen oppilaat opetusympäristöstä, jossa ei välttämättä ole yhtään omaa luokkakaveria? Kyläkoulu tarjoaa oppilaille turvallisen ja lapsiystävällisen oppimisympäristön. Myös lähellä oleva luonto tarjoaa erilaiset, monipuoliset oppimismenetelmät kuntakeskusten kouluihin verrattuna. (Kilpeläinen 2010, 24 – 25.) Onko pieni kyläkoulu oppilaiden mielestä parempi oppimisympäristö kuin suuri kirkonkylän koulu, siihen uskon saavani vastauksen tämän opinnäytetyön edetessä.

5.4 Kyläkoulun merkitys kyläläisille

Kyläkoulut ovat syrjäisille kylille muutakin kuin opetuspaikka. Koulurakennukset ovat maaseudulla ainoita paikkoja kokoontua yhteisiin tilaisuuksiin. Koulujen tiloja käyttävät kyläläisten lisäksi seurakunnat, kansalaisopistot ja kylän eri järjestöt. Kyläkoulu on keskeinen kyläläisten kokoontumispaikka. Lisäksi monien koulujen palvelutarjontaan kuuluvat vanhusten ateriapalvelut, päivähoitotilat sekä vapaa-aikatoimen kerhotoiminnan järjestäminen. (Korpinen 2010, 21.)

Kun kyläkoulut lakkautetaan, myydään koulurakennukset yksityisille henkilöille ja näin ollen tilat eivät ole enää kyläläisten käytössä. Monesti koulujen lakkautusten myötä jäävät kylät ilman minkäänlaista kokoontumistilaa, koska kylän ainoa kokoontumispaikka on ollut koulurakennus. Kuvassa 1 on lakkautettu kyläkoulu, josta oppilaat vähenivät ja sen myötä heidät siirrettiin suurempaan kouluun kuntakeskukseen. Tämän lakkautetun kyläkoulun toiminta jatkuu edelleen ja se on saatu kyläläisten käyttöön yhteiseksi kylätaloksi. Lakkautusmäärät lisääntyivät kovaa vauhtia ja jatkuvat edelleen. Saadaanko kaikki lakkautetut kyläkoulut kyläläisten käyttöön, vai myyvätkö kunnat rakennukset yksityisille henkilöille, jää vain arvailujen varaan.

Kuva 1. Lakkautettu kyläkoulu toimii kylätalona.

Koulujen pihat toimivat kylien lasten leikkipaikkoina myös vapaa-ajalla kuten iltaisin, viikonloppuisin sekä loma-aikoina. Myös lasten kiintymiseen kotiseudulle on koulualueella suuri merkitys. Koulu on niin lasten kuin aikuisten kokoontumispaikka kaikkinne palveluineen. (Peltonen 2010, 121.)

Kyläkoulujen toimintaan kuuluvat myös monet harrastekerhot. Vanhempainyhdistykset järjestävät omille lapsilleen toimintaa kouluympäristössä. Yhteistyössä koulun kanssa saadaan hyvät edellytykset järjestää monipuolista toimintaa yhdessä lasten ja aikuisten kanssa. Myös tähän toimintaan tarvitaan kyläkoulua ja paikkakunnalla olevaa koulurakennusta. (Kenttälä, Suomu 2005, 18.) Koulunsa menettäneissä kylissä on huomattu, että samalla on kadotettu suuri määrä sosiaalista pääomaa (Autti & Hyry-Beihammer 2009).

6 KYLÄKOULUJEN LAKKAUTTAMINEN OPPILAAN SILMIN

Kyläkoulujen kohtalo kiinnostaa minua, koska olen itse käynyt peruskouluni kyläkoulussa. Ollessani itse oppilaana alakoulussa oli Hattuvaaran kyläkoulussa yli 60 oppilasta. Nykytilanne on huomattavasti heikompi, koska lukuvuoden 2011–2012 alussa oppilaita oli vain 13 (Ilomantsin kunta 2012). Mielenkiintoni kohdistuu siihen, miten oppilaat kokevat pienessä koulussa opetuksen, välituntitoiminnan ja ryhmätyöt. Ovatko pienet kyläkoulun oppilaat tyytyväisiä opetukseen ja onko luokkakavereita riittävästi pienessä koulussa, jossa luokkakoot vaihtelevat yhdestä oppilaasta vajaaseen kymmeneen oppilaaseen? Pienimmissä kyläkouluissa on oppilaita alle kymmenen. Vuonna 2010 alle kymmenen oppilaan kouluja oli neljä (Tilastokeskus 2012.)

6.1 Aikaisemmat tutkimukset

Kyläkouluista löytyy muutamia tutkimuksia, mutta ne käsittelevät lähinnä koulun toimintaa opettajien tai opettajaharjoittelijoiden näkökulmasta. Oppilaan kokemuksia ei ole juuri huomioitu aikaisemmissa tutkimuksissa. Peltonen (1996) on kirjoituksessaan todennut, että kyläkoulut ovat jääneet tutkimusten ulkopuolelle, mikä vaikuttaa myös päätöksentekoon. Kun kyläkouluista ei ole tutkimustuloksia, on päättäjien ja johtajien vaikeaa perustella ratkaisujaan. (Peltonen 1996, 25–26.)

Opettajan työ kyläkouluissa on kiehtonut monia yliopisto-opiskelijoita ja opinnäytetöitä on tehty useita, mutta töiden kohteena ovat olleet opettajat ja kyläkoulut. Rytönen (2010) on tutkinut opinnäytetyössään kyläkoulua lapsen silmin. Tutkielmassa on käsitelty oppilaiden tuntemuksia niin opetuksessa kuin muissakin kouluun liittyvissä asioissa. Työssään Rytönen (2010) toteaa kyläkoulujen olevan turvallinen oppimisympäristö, jossa oppilaista pidetään huolta ja jossa viihdytään hyvin. Kritiikkiäkin kyläkoulusta löytyy. Yhtenä negatiivisena asiana on yksin jääminen ja kiusaaminen. Oppilaiden vähäinen määrä koetaan lasten mielestä hyväksi asiaksi. Etenkin pienet oppilaat pitävät siitä, että kaikki tuntevat toisensa koulussa. (Rytönen 2010.)

Koivulan ja Rauman (2007) tutkimuksessa kysyttiin oppilaiden mielipiteitä uuteen kouluun siirryttäessä. Oppilaat ovat ennen siirtymistään jännittäneet uutta koulua. Ikäviä

asioita ennakkoon olivat oman pienen koulun lakkauttaminen, koulumatkan piteneminen ja uuden koulun suuruus. Ennen muuttoa uuteen kouluun pidettiin hyvänä uusien kavereiden saamista. Tutkimuksen toisessa haastattelussa nousi esille, että oppilaat olivat erittäin tyytyväisiä uuteen kouluun. Positiivisena koettiin uusien kavereiden saaminen ja uudet käytännöt. Oppilaat eivät osanneet sanoa, mitä uudessa koulussa tulisi muuttaa. Uusi koulu koettiin positiiviseksi paikaksi pienen kyläkoulun jälkeen. (Koivula, Rauma 2007.)

Atilan (2002) tutkimuksessa kysyttiin kyläkoulun toimintaa oppilaiden vanhemmilta. Vanhempien mielestä kyläkoulussa hyvää oli se, että oppilaat ja heidän vanhempansa tunsivat toisensa. Haasteena vanhemmat kokivat oppilasmäärän pienuuden ja sen, että oppilaat eivät päässeet koskaan piiloutumaan ryhmän taakse. Oppilaat joutuivat aina olemaan opettajan tarkkailun alla, koska oppilaita oli vähän. (Atila 2002.)

6.2 Oppilaiden mielipiteet koulunkäynnistä

Opinnäytetyöni tulee poikkeamaan aikaisemmin tehdyistä tutkimuksista. Työni tulee antamaan tietoa, miten lapset kokevat koulutyön eron pienen kyläkoulun ja suuren koulukeskuksen välillä. Kvalitatiivinen tutkimus tehtiin oppilaan näkökulmasta ja työssä käytettiin narratiivista tutkimusmenetelmää. Lakkautettavan kyläkoulun 3–5 -luokan oppilaat kirjoittivat äidinkielen tunnilla kaksi ainekirjoitusta kokemuksistaan. Ensimmäinen aine kirjoitettiin pienessä kyläkoulussa viimeisen kevään aikana ja toinen kirjoitus laadittiin, kun lapset olivat siirtyneet isoon kuntakeskuksen kouluun.

Ensimmäisessä aineessa oppilaat pohtivat kyläkoulun hyviä ja huonoja puolia sekä keskittyivät enemmän ryhmätyöskentelyyn, liikuntatuntien mielekkyyteen ja toiminnan arviointiin. Toisen kirjoituksen tarkoituksena oli saada oppilaiden mielipiteet uuden koulun hyvistä ja huonoista puolista. Kohteena oli edelleen ryhmätoimintaa vaativat toiminnot kuten liikuntatunnit, ryhmätyöt ja välituntien vietto.

7 KYLÄKOULUSTA KUNTAKESKUKSEEN

Kyläkoulut ovat kylän sydän ja usein ajatellaan, että kun koulu lakkautetaan kylältä, kuolee kylän toiminta kokonaan. Kylien ja kyläkoulujen kohtalona on ollut viime vuosina toiminnan hiljeneminen monessa kunnassa; savut ovat hiipuneet syrjäisemmistä kylistä. Myös lapsiperheet katoavat kylän raitilta koulujen häviämisen myötä.

Kyläkoulut ovat tärkeitä pienille kylille. Kuitenkin yhä useammassa kunnassa pieniä syrjäisiä kyläkouluja lakkautetaan niiden kalleuden ja vähenevien määrärahojen vuoksi. Kyläkoulujen toiminta poikkeaa monessa asiassa suurten koulujen toiminnasta ja näin ollen molempia koulumahdollisuuksia tarvitaan kuntien perusopetuksen järjestämiseksi. Haluan opinnäytetyössäni nostaa esille aineistoa ja oppilaiden kokemuksia koulujen lakkautuspäätösten tueksi. Koulututkimuksille on tarvetta, koska aikaisemmillä tutkimuksilla ei ole tarpeeksi pystytty vakuuttamaan koulun arvoa oppilaille (Kilpeläinen 2010, 17).

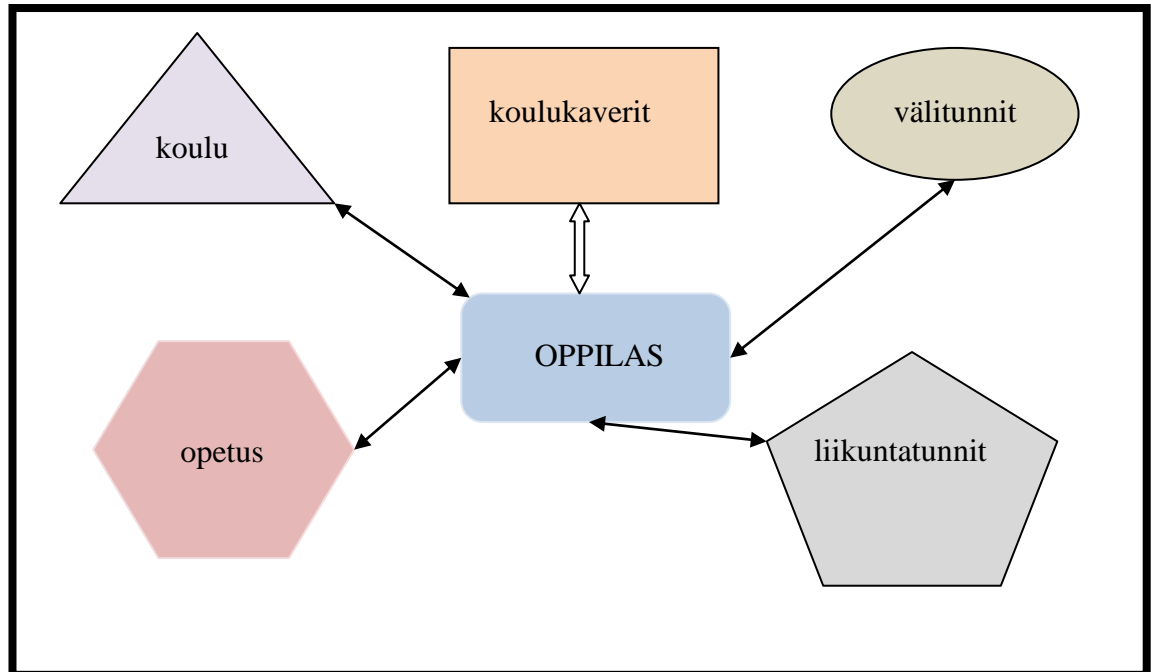
7.1 Tutkimusongelmat ja tutkimuksen viitekehys

Tutkimusongelmia on kolme, joihin opinnäytetyössä pyritään löytämään vastauksia:

1. Mitä hyvää ja mitä huonoa oppilaat kokevat kyläkoulutoiminnassa?
2. Miten uusi koulu otetaan vastaan pienestä koulusta siirryttäessä?
3. Millaisena oppimisympäristönä oppilaat kokevat uuden koulun?

Koulumaailmassa nousee esille asioita, jotka vaikuttavat oppilaiden koulumenestykseen ja viihtymiseen koulussa. Kouluympäristö, henkilökunta ja koulutoverit luovat pohjan koulunkäynnille. Tässä tutkimuksessa etsittiin oppilaiden kokemusten pohjalta asioita, jotka vaikuttavat koulunkäyntiin. Tutkimusongelmia lähestyttiin kuvion 3 mukaisesti, jossa näkyy esille nostetut kokemuksohteet tutkimuksessa. Oppilaille annettiin aineen pohjaksi avainsanoja, joihin toivottiin saatavan vastauksia kirjoituksissa. Kirjoituksen ohjeistuksessa toivottiin koulukokemuksia ainakin seuraaviin asioihin: koulukaverien, opetuksen, koulun, välituntien ja liikuntatuntien merkityksestä koulunkäymisessä. Kyläkoulussa oppilaat kertoivat kokemuksiaan niin koulun toiminnasta kuin tuntemuksista

uuteen kouluun siirtymisestä. Uudessa koulussa oppilaat kertoivat kokemuksiaan sopeutumista uuteen kouluympäristöön.

Kuvio 3. Oppilaan kokemuskohteet tutkimuksessa.

7.2 Tutkimuksen eteneminen

Opinnäytetyön kohteeksi valittiin kyläkoulu, joka lakkautettiin lukuvuoden 2011–2012 jälkeen. Oppilaat siirtyivät lukuvuoden 2012–2013 alusta kirkonkylän kouluun, jonka oppilasmäärä oli moninkertainen vanhaan kouluun verrattuna. Lakkautettavan kyläkoulun etsinnässä oli vaikeutena kuntapäätäjien päätösten muuttuminen prosessin aikana. Useat kunnat olivat päättäneet lakkauttaa pieniä kyläkouluja, mutta lopullisessa valtuustokäsittelyssä monet kyläkoulut saivat vuoden tai kahden jatkoluvan.

7.2.1 Lakkautettava koulu

Etsin tutkimukseeni soveltuvaa kyläkoulua ympäri Suomen, joten valikoimaa löytyi riittävästi. Sopivan kokoinen kyläkoulu löytyi muutamien puheluiden jälkeen. Kyläkoulun sijaintia ei kerrota, koska tutkimuslupaa pyytäessäni, koululta toivottiin, ettei koulun nimeä ja ko. kuntaa mainita tutkimuksessa. Lähestyin sivistysjohtajia asiassa ja kohde-

kouluni hallinnosta vastaava sivistysjohtaja antoi luvan tutkimuksen tekemiseen. Asia eteni niin, että sovittiin myös koulun johtajan kanssa tutkimuksen tekemisestä ja ajankohdasta. Koska tutkimukseni on pitkittäistutkimus, ennakkoon oli selvitettävä sivistystoimen kanssa myös tutkimuksen tekeminen uudessa suuremmassa koulussa. Pitkittäistutkimuksen tarkoituksena on seurata toimintaa muuttuvassa tilanteessa. Tutkimuksessa selvitetään eri aikoina kerättyjen aineistojen pohjalta, miten asiat muuttuvat esim. ajankohdan ja ympäristön muuttuessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 166–167)

Tutkimuksen alussa valitussa koulussa toimi peruskoulun 1–6. luokat ja koulussa oli 32 oppilasta ennen lakkauttamista lukukaudella 2011–2012 (taulukko 3). Opettajia koulussa oli kolme ja muuta henkilökuntaa keittäjä-siivooja. Koulussa oli kolme yhdysluokkaa E–2, 3–4 ja 5–6 luokat. Koulun viisivuotiskauden oppilasennuste oli enimmillään 33 oppilasta ja pienimmillään 26. Tulevassa koulussa oli seitsemän luokka-astetta ja oppilaita yhdistymisen jälkeen kaikkiaan 248 (taulukko 4).

TAULUKKO 3. Lakkautettavan koulun oppilasennusteet 11.8.2011 tilanteen mukaan

koulu / lukuvuosi	20.9.11 2011–12	2012–13	2013–14	2014–15	2015–16	2016–17
lakkautettava koulu	32	33	32	31	30	26

TAULUKKO 4. Ennuste lakkautettavan koulun ja uuden koulun oppilaista lukuvuonna 2012 – 2013

koulu / luokka-aste	E	1	2	3	4	5	6	E-6
lakkautettava koulu	6	5	3	4	5	6	4	33
uusi koulu	25	26	25	36	40	35	28	215

7.2.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimukseni kohteena ovat kolmannen, neljännen ja viidennen luokkien oppilaat. Kohderyhmäksi valitsin nämä luokat, koska heillä on kokemusta kirjoittamisesta ja oppilailla on useamman vuoden ajalta näkemystä koulun toiminnasta. Kuudesluokkalaiset jätettiin tutkimuksesta tarkoituksella pois, koska he siirtyvät koulun lakkaututtua peruskoulun yläluokalle, eivätkä näin ollen ole enää uudessa koulussa laatimassa toista kirjoittelmaa. Oppilaan kokemukset kirjoitelmissa ovat henkilökohtaisia ja tuovat omakohtaisen ja mahdollisesti toisistaan poikkeavan näkemyksen koulun toiminnasta. Tutkimukseen on hyvä liittää käsityksien lisäksi myös kokemuksen tuomaa näkemystä tutkimuksessa (Aarnos 2007, 16). Tutkimuksen ensimmäiseen ainekirjoitukseen osallistui kaikkiaan 18 oppilasta, joista viisi oli kolmannella luokalla, neljä neljännellä luokalla, viisi viidennellä luokalla ja neljä kuudennella luokalla. Uudessa koulussa ainekirjoituksen kirjoitti 10 oppilasta, koska kuudesluokkalaiset olivat siirtyneet yläkouluun, eivätkä osallistuneet tutkimuksen toiseen vaiheeseen. Lisäksi neljä koulun oppilasta oli poissa koulusta kirjoituspäivänä.

7.2.3 Käytännön toteutus

Tutkimustyöni käytännön toteutuminen kesti reilun vuoden ajan. Työni eteneminen alkoi keväällä 2012 lakkautettavan kyläkoulun etsimisellä. Koska omasta maakunnasta ei kevään aikana lakkautettu yhtään koulua, jouduin siirtymään etsinnässä naapurimaakuntiin ja vielä sieltäkin eteenpäin. Maaliskuulla nousi esille eräästä kunnasta päätös lakkauttaa 32 oppilaan kyläkoulu. Otin välittömästi yhteyttä kunnan sivistysjohtajaan ja pyysin lupaa saada tehdä gradutyöni kyseisestä koulusta (liite 1). Sain sivistysjohtajalta luvan tehdä tutkimusta, mutta hänen edellytyksenään oli se, että koulunjohtaja suostuu toteuttamaan tutkimuksessa vaadittavat tehtävät ja että valmistunut gradutyö lähetetään myös kunnan sivistystoimelle. Seuraavana olin yhteydessä koulunjohtajaan, joka otti erittäin positiivisen kannan tuleviin ainekirjoituksiin. Sovimme koulunjohtajan kanssa ajankohdat, jolloin aineet kirjoitetaan. Ennen aineiden kirjoittamista lähetin koulun kautta tutkimuslupapyynnön oppilaiden huoltajille (liite 2).

Lupa-asioiden ollessa kunnossa, aloitettiin oppilaiden kanssa varsinainen tutkimustyö. Itse en tavannut oppilaita lainkaan vaan ainekirjoitusten pohjaksi laatimani ohjeet ker-

toi opettaja oppilaille ennen molempia kirjoitustunteja (liite 3). Molemmissa ainekirjoituksissa käytettiin samaa ohjeistusta. Oppilaat kirjoittivat ensimmäisen aineen toukokuun alussa 2012 ollessaan vielä pienessä kyläkoulussa. Tieto uuteen kouluun siirtymisestä oli jo tiedossa oppilailta ja koko koulun henkilökunnalla. Toinen aine kirjoitettiin joulukuussa 2012, jolloin oppilaat olivat käyneet uutta koulua jo lähes viiden kuukauden ajan. Ajattelin, että alkujännitykset ovat koulunkäynnissä jo takana viiden kuukauden jälkeen, ja oppilaat osaavat kertoa todellisia kokemuksia uudesta koulusta. Ensimmäiset ainekirjoitukset sain toukokuun puolenvälin jälkeen, ja toiset ainekirjoitukset opettaja lähetti minulla joulukuun viimeisellä kouluviikolla. Näin pääsin joulun aikana paneutumaan ensimmäisen kerran molempiin aineistoihin.

Olin tutkimustyöni aikana useaan kertaan yhteydessä koulun johtajaopettajaan niin sähköpostitse kuin puhelimitsekin. Heti alkuvaiheessa sovittiin, että sama opettaja huolehtii molemmissa kouluissa ainekirjoituksen toteutuksesta, jotta ohjeiden antaminen on yhdenmukainen. Johtajaopettaja lupasi huolehtia niin vanhassa kuin uudessakin koulussa toteutuksesta.

7.2.4 Tutkimustulosten käsittely, analysointi ja luotettavuus

Lähdin tutustumaan aineistoon lukemalla ainekirjoitukset läpi niin, että ensin tutustuin kyläkoulussa kirjoitettuihin aineisiin ja sen jälkeen kirkonkylän koulussa tehtyihin ainekirjoituksiin. Ensimmäinen tutustuminen nosti esille teemoja, joiden pohjalta lähdin jatkossa analysoimaan kirjoituksia. Teemoittelun tarkoituksena on nostaa kirjoituksista esille keskeiset aihepiirit, joiden pohjalta aineiston käsittely tapahtuu. Kirjoituksia käsitellessä siirretään esille nousseet asiat teemojen alle (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Toinen tutustuminen ainekirjoituksiin toi esille selkeät teemat, joiden pohjalta aloin analysoida tuloksia. Oppilaiden kokemuksista nousivat esille voimakkaasti mm. seuraavat asiat: negatiiviset ja positiiviset tunteet, luokkakaverit, oppiaineet ja välitunti-toiminta.

Lähdin teemoittelemaan kirjoituksia ensimmäisenä tunteiden mukaan, koska kirjoituksissa löytyi tunnesanoja, joiden avulla oppilaat toivat esille omia kokemuksiaan. Tunteet ja tunnesanat nousivat esille kaikissa kirjoituksissa, joten oli itsestään selvää ottaa tunteet ja tunnesanat analysoitavaksi tutkimuksessani. Tunteet ohjaavat ihmisen elämää ja

tunteet ovat oppilaan järkipäätä toimintaa, jotka suuntaavat ja motivoivat meidän jokaisen käyttäytymistä. (Keltikangas-Järvinen 2006, 151.) Tunteiden sanotaan olevan vuoropuhelua, joissa tunteet toimivat ihmisen sisimmän ja tietoisuuden välisenä viestinviejänä. Tunteet kertovat reaktioista, tavoista ja peloista ja ne puhuvat aina totta. (Huolman 1990, 11.) Oppilaat toivat omista aineista tunteidensa kautta esille sekä oman sisimpänsä kokemukset kuin myös ympäristöstä saadun tiedon. Tutun koulun menetys ja oppilaiden ujous tai rohkeus näkyi tunnereaktioina aineissa.

”Tunteiksi sanon halua, vihastumista, pelkoa, rohkeutta, kateutta, iloa, rakkautta, vihaa, kaipausta, pahansuopuutta, sääliä ja ylipäänsä kaikkea, minkä kokemiseen liittyy nautintoa ja kärsimystä” (Aristoteles 1989).

Sajaman (1996) mielestä halu ja tunteet kulkevat rinnakkain Aristotelesin teorian mukaan. Tunteeton ihminen ei osaa erottaa omaa elämäänsä vaarantavia asioita. Halun taustana on välttää epämiellyttäviä tunteita. (Sajama 1996, 258.) Oppilaat tuovat kokemusten kautta esille niitä asioita, jotka saivat aikaan miellyttäviä kokemuksia, tai asioita, jotka johtivat epämiellyttäviin kokemuksiin. Jokainen oppilas kirjoittaa omia todellisia tuntemuksia.

Luokkakaverit, välitunnit ja oppiaineet nousivat myös voimakkaasti esille oppilaiden kirjoituksissa ja näin ollen myös nämä analysoitiin omina kohtinaan tutkimuksessa. Jatkotutustuminen saatuihin aineistoihin toi varmuutta valittuihin teemoihin ja niiden analysointiin. Luokkatoverit ovat tärkeä osa koulunkäymistä. Huolmanin (1990) mukaan ystävät ovat tärkeitä ja tunteen täytyy olla molemminpuolista ja tasa-arvoista. Ystävyys on tunnetila ja olotila, joka vaikuttaa ihmisen kasvuun. (Huolman 1990, 127.) Oppilaille on tärkeää, että koulussa on luokkatovereita. Leikki, pelit ja yhdessäolo nousi tärkeäksi kokemukseksi lähes kaikkien oppilaiden mielissä.

Tutkimuksen ja tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää tuoda raportoinnissa esille tutkimusprosessin aikana tapahtuvat muutokset tutkijassa, tutkittavassa sekä aineistonkeruussa. (Kiviniemi 2001.) Tutkijan vastuullinen toiminta tulee jatkua koko tutkimusprosessin ajan mikä takaa tutkimustulosten luotettavuuden. Jokainen tutkimuksen tekijä nostaa tutkimusaineistosta esille omat tulkintansa. Joku toinen tutkija voi löytää samasta aineistosta erilaiset tulokset. Tutkijan vastuullisuus sekä yksityiskohtainen

tutkimusprosessin kuvaus ovat luotettavuuden kriteerejä. (Perttula 1995, 104). Omasta mielestäni tutkimukseni on tulosten osalta luotettava. Olen toiminut Palosen (1988) mukaisesti hahmottaen johdonmukaisen käsityksen omista tulkinnoista ja niistä perusteista, joiden kautta tulkinnat on tehty. (Palonen 1988.)

Oppilaiden aineet teemoiteltiin tunteiden perusteella, jonka pohjalta tulosten tulkinnat tehtiin. Täydellinen teemoittelun yhteenveto löytyy tutkimukseni liitetiedostosta (Liite 4).

7.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni on laadullinen tapaustutkimus. Koska tutkimukseni kohdistui oppilaiden kokemukseen, olen käyttänyt fenomenologista tutkimusmenetelmää tiedon keräämisessä. Hermeneuttinen näkökulma tulee esille käsitellessäni aineistoa. Kokemusten ymmärtämisessä ja kirjoitusten tulkitsemisessä on käytetty hermeneuttista tutkimusmenetelmää. Oppilaiden kokemuksia on pyritty keräämään mahdollisimman todenmukaisesti ja tämän vuoksi aineet kirjoitettiin oppilaan normaalissa kouluympäristössä oppitunnilla, oman opettajan antaessa ohjeistukset kirjoitelman tekemiseen. Uskon että kirjoituksissa on saatu oppilaiden sen hetken kokemukset hyvin esille. Laadullinen tapaustutkimukseni on pitkittäistutkimus, koska oppilaat kirjoittivat aineen kaksi kertaa. Ensimmäinen aine laadittiin kyläkoulussa opiskeluaikana ja toinen aine sen jälkeen kun oppilaat olivat käyneet uutta suurempaa koulua neljä kuukautta.

7.3.1 Narratiivinen lähestymistapa

Tutkimustani miettiessä pohdiskelin tutkimuksen tekemistä joko haastatteluna, havainnointina tai ainekirjoituksena. Valitsin lähestymistavaksi ainekirjoituksen. Tulin siihen tulokseen, että saan oppilaiden kokemukset parhaiten esille ainekirjoituksena. Oman opettajan valvonnassa tehty ainekirjoitus on mielestäni vähemmän jännittävä tilaisuus tuoda omia ajatuksia esille kuin vieraan ihmisen haastattelu tai oppitunnilla tehty havainnointi.

Narratiivinen -käsitteelle löytyy synonyymia kuten kertomus tai tarina, jotka kertovat lukijalle paremmin narratiivisen lähestymistavan. Hänninen (1999) on ottanut käyttöön

sanan tarinallisuus, joka on mielestäni kuvaava synonyymi sanalle narratiivinen. (Hänninen 2000.) Narratiivista lähestymistapaa käytetään tutkittaessa mm. elämäntarinoita, kertomuksia, tarinoita tai kun aineistossa ilmenee kerrontaa. Narratiivinen lähestymistapa on yleistynyt suomalaisissa väitöskirjoissa ja kertomuspohjainen tutkimus on alkanut vakiintua 1990 –luvun jälkeen. (Heikkinen 2001.)

Narratiivisessa tutkimuksessa kohdistetaan huomio tarinoihin ja kertomuksiin, joissa niiden kirjoittajat tai kertojat antavat omakohtaisen kokemuksensa tutkittavasta asiasta. Laadullinen tutkimus saa narratiivisen lähestymistavan juuri vastaajien aitojen kertomusten pohjalta. Muissa laadullisissa tutkimuksissa tietoa kerätään haastattelukysymyksin tai havainnoimalla. Näissä tapauksissa tutkittavan kokemukset eivät tule samalla tavalla esille. (Heikkinen 2001.)

Omassa tutkimuksessani uskon saaneeni oppilaiden sen hetkiset kokemukset hyvin esille niin vanhassa koulussa kuin uudessakin koulussa, vaikka aineet olivat toisten oppilaiden osalta erittäin lyhyitä. Kirjoituksista löytyi ohjeistuksessa pyydettyt asiat harvasanaisuudesta huolimatta. Narratiivinen lähestymistapa edellyttää tarinamuotoista kirjoitusta. Oppilaiden aineet eivät olleet tarinoita, mutta muutamat oppilaat olivat kyenneet tuottamaan oman aineensa tarinamuotoisesti, joten narratiivinen lähestymistapa oli paras mahdollinen tapa lähestyä oppilaiden tuottamia kokemuksia.

7.3.2 Laadullinen tapaustutkimus

Koska tutkimukseni perustuu tutkittavien kokemukseen ja tutkimuksen kohdejoukko oli pieni, oli kvalitatiivinen tutkimus ainoa oikea vaihtoehto. Määrällisen tutkimuksen tekeminen olisi vaatinut myös suuremman joukon tutkittavia. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa tavoitellaan todellisen elämän ja elämäkokemuksen kuvaamista, jota ei määrällisellä tutkimuksella pystytä kuvaamaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152). ”Lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen” (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152).

Kilpeläinen (2010) on selvittänyt omassa tutkimuksessaan kyläkoulujen toimintaa opettajien kuvaamana. Tutkimuksessa tuodaan hyvin esille pienet kyläkoulut oppimis- ja kasvuympäristönä. Maaseutukouluihin kohdistuvat tutkimukset ovat pääsääntöisesti

laadullisia. Kasvatustieteen alalla tutkimuksissa käytetään sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Yleisemmin kuitenkin valitaan kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, jos tutkimus kohdistuu oppimisympäristöön ja oppilaan tai opettajan kokemuksiin. (Kilpeläinen 2010, 20.)

Tutkimuksen kohteena olevat koulun oppilaat kertovat kokemuksiaan koulun toiminnasta. Lasten tuottamat kirjoitukset kuvaavat lapsen omaa elämää tai omia mielipiteitä, joiden pohjalta tutkija laatii tulkintojaan tuoden esille moninaisia asioita tutkittavistaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1998, 161.)

7.3.3 Fenomenologis-hermeneuttinen menetelmä

Oppilaiden kirjoitukset toivat esille heidän omia kokemuksiaan kyläkoulusta. Kirjoittelien tarkoituksena oli saada esille niin positiivisia kuin negatiivisiakin asioita. Fenomenologisessa tutkimuksessa tutkitaan juuri kokemusta ja ihmisen käyttäytymistä. (Laine 2007, 29.) Kokemuksen, merkityksen ja yhteisöllisyyden käsitteet nousevat esille fenomenologisessa ja hermeneuttisessa ihmiskäsityksessä (Laine 2007, 28). Ennalta laadittua tutkimussuunnitelmaa voidaan kirjoitusten pohjalta joutua muuttamaan useitakin kertoja kirjoittelien analyysin ja tulkinnan jälkeen. Tutkimussuunnitelma elää koko tutkimuksen ajan, etenee, muuttuu ja palautuu joskus lähtötasolle aineiston tulkinnan myötä. (Eskola & Suoranta 1998, 16.) Analyysien tekemistä on aina pidetty kvalitatiivisessa tutkimuksessa haasteellisena. Aineiston kirjaaminen ja niiden tulkitseminen vaatii erittäin paljon luovuutta ja taitoa ymmärtää omaa aineistoa. Pienten oppilaiden kirjoitelmat vaativat vieläkin enemmän herkkyyttä tulkita tuloksia ja ymmärtää kirjoitelmia oikealla tavalla. (Syrjäläinen, Eronen & Värri 2008, 8.) Kokemuksiin pohjautuvia kirjoituksia tulee osata tulkita mahdollisimman laaja-alaisesti. Omassa tutkimuksessani käytän hermeneuttista otetta tulkita oppilaiden ainekirjoituksia. Pyrin löytämään tavan, jolla tuotiin esiin niin positiivisia kuin negatiivisia asioita eikä oppilaiden tarvinnut vastauksissaan miettiä, ovatko heidän mielipiteensä oikeita vai vääriä. (Laine 2007, 31.)

Suunnitelmissani oli käyttää kirjoittelien lisäksi keskustelutilannetta hyödyksi, mikäli ainekirjoitukset eivät olisi tuoneet riittävästi vastauksia asettamiini tutkimusongelmiin tai kirjoitukset olisivat olleet tiedoiltaan riittämättömiä. Keskustelun avulla olisi ollut

mahdollisuus löytää vastauksia kysymyksiin, joihin oppilaat eivät osanneet vastata kirjoituksissa.

Omassa tutkimuksessani minun ei tarvinnut käyttää keskusteluvaihtoehtoa, koska oppilaiden kirjoittamat aineet toivat hyvin esille oppilaiden kokemuksia koulutyöstä niin kyläkoulussa kuin uudessakin koulussa. Aineista löytyi vastaukset asetettuihin kysymyksiin ja muutamissa kirjoituksissa tuli esille laajemminkin oppilaiden kokemuksia.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa on tarkoitus tuoda esille tutkimustulokset, jotka on saatu analysoitua tehdyistä ainekirjoituksista. Tutkimustulokset käsittävät oppilaiden kokemuksia niin pienen koulun toiminnasta kuin myös lakkautuksen jälkeen siirryttyä uuteen suureen kouluun. Tutkimustulokset esitellään ainekirjoitusohjeissa annettujen puolistrukturoitujen teemojen mukaan. Myös positiiviset ja negatiiviset kokemukset esitellään niin vanhan kuin uuden koulun osalta. Oppilaiden nimet on muutettu, ettei tutkimukseen osallistuneita oppilaita voida tunnistaa.

8.1 Meidän pieni kyläkoulu

Pieni kyläkoulu sai osakseen paljon myönteisiä mainintoja. Kyläkoulu todettiin mukavaksi paikaksi opiskella peruskoulun alaluokkia. Kouluun liittyviä positiivisia tunnesanoja löytyi ensimmäisestä kirjoituksesta muuan muassa:

mukava	hauska	kiva	jännä
paras	rauhallinen	paljon	ujo
kiltti	iloinen	positiivinen	ok
avulias			

Monet sanat toistuivat lähes kaikissa kirjoituksissa, kuten mukava, kiva, hauska ja paras. Positiiviset sanat kohdentuivat lähinnä välituntitoimintaan ja kavereihin. Tarkempi erittely oppilaiden kokemuksista on seuraavissa kappaleissa.

Kyläkoulusta löytyi myös jonkin verran negatiivisia tunnesanoja, jotka esiintyivät kuitenkin positiivisia sanoja harvemmin oppilaiden kirjoituksissa. Negatiivisia tunnesanoja ensimmäisessä kirjoituksessa nousi esille muun muassa:

ei mukava	tylsä	huono	liian
ärsyttävä	vaikea	hankala	outo
hirveä	ilkeä		

Yleisimpiä negatiivisia ilmauksia olivat: ei mukava, huono ja tylsä, jotka kaikki kohdentuivat oppiaineisiin. Myös negatiivista kokemuksesta annetaan tarkempi erittely tulevissa kappaleissa.

8.2 Kokemuksia pienestä koulusta ja sen opetuksesta

Oppilaiden kirjoittamat kokemukset koulusta ja sen toiminnasta ovat hyvinkin erilaiset keskenään. Me ihmiset olemme erilaisia niin tietojen ja taitojen osalta kuin myös persoonallisten ominaisuuksien osalta (opetushallitus 2012). Oppilaiden persoonallisuus näkyy selvästi myös ainekirjoituksissa. Kolmasluokkalainen Maija näki koulusta pelkästään positiivisia asioita, kun taas Matin kirjoituksessa löytyi vain muutama positiivinen asia. Maijan mielestä:

”koulussa on mukavaa, liikuntatunnit ovat mukavia, käsityötunnit ovat mukavia, retket ovat kivoja, välitunnit ovat kivoja ja tarpeeksi pitkiä, luokkakaverit ovat kivoja. Olisi kiva jos meidän koulu saisi jatkaa täällä on mukavaa.”

Maija ei löytänyt koulusta yhtään negatiivista asiaa. Matin kirjoituksesta löytyi pelkästään negatiivisia asioita. Matin mielestä koulussa kaverit ovat ilkeitä, liikuntatunneilla ei saa tehdä paljon mitään, hiihtäminen ja luistelu ovat epämiellyttäviä.

8.2.1 Kyläkoulussa on mukavaa

Tutkimuskohteena olevaa kyläkoulua pidettiin yleisesti mukavana ja positiivisena. Oppilaiden kirjoituksista nousi selkeästi esille välitunnit. Kaikki 18 oppilasta piti välitunteja mukavana, koska silloin sai olla ulkona ja leikkiä tai keskustella luokkakavereiden kanssa. Viidessä kirjoituksessa todettiin välituntien olevan aivan liian lyhyitä.

”Välitunnit ovat mukavia, koska ei tarvitse olla sisällä koulussa, voi puhua kavereille vaikka koko ajan, voi nauraa, pelata leikkiä. Välitunnit ovat mielestäni liian lyhyitä.”

Liisa 6 lk.

”Välitunnit ovat mukavia, koska on paljon mukavia kavereita, jotka ottavat mukaan peliin ja kiusaaminen on harvaa.”

Elmo 4 lk.

Välitunnit koettiin mukaviksi myös sen vuoksi, ettei silloin tarvinnut lukea, eikä tullut läksyjä. Oppilaat mielsivät välitunnit mukavaksi myös sen vuoksi, että kaikki koulun oppilaat voivat olla yhdessä ja pelata pelejä. 11 koulun oppilasta mainitsi kirjoituksessaan välituntitoiminnan, jossa kaikki koulun oppilaat pelaavat joukkuepelejä.

”Meillä ollaan välitunnit isolla porukalla tai parhaan kaverin kanssa, mutta isolla porukalla ollaan Esim. hyppynarua tai pesäpalloa.”

Leena 3 lk.

Luokkakaverit nousevat kirjoituksissa esille positiivisena asiana. Luokkakaverit olivat mukavia ja tärkeitä 17 oppilaalle 18 oppilaasta. Luokkakaverit nousivat esille välituntitoiminnassa ja ryhmätyöskentelyssä. Myös liikuntatuntien kohdalla pidettiin tärkeänä, että on luokkakavereita, jolloin voi pelata joukkuepelejä. Kolmessa ainekirjoituksessa todettiin, että koulukavereita oli liian vähän, mikä aiheutti joskus yksin jäämistä leikeissä ja välitunneilla.

Liikuntatuntien järjestäminen pienessä kyläkoulussa vaatii hyvää suunnittelua ja yhteistuntien toteuttamista. Tämän koulun liikuntatunnit mainittiin 11 kertaa kirjoituksissa mukavina eli lähes kaksi kolmasosaa vastanneista oppilasta piti liikuntatunteja mukavina. Kolmessa kirjoituksessa mainittiin 3-6 luokkalaisten yhteistunnit. Kirjoituksissa tuotiin esille se, että yhteistunneilla voidaan pelata joukkuepelejä kuten pesäpalloa ja sählyä, kun on riittävästi osanottajia.

”- Yhteisliikuntatunnit (3-6lk) on kiva olla pelejä eri tasoisten kanssa.”

Hanna 3 lk.

”Liikuntatunneilla minua ei syrjitä sen takia liikunta tunnit ovat mukavia.”

Elmo 4 lk.

”Liikuntatunnit ovat kivoja koska silloin ei tarvitse lukea ja silloin pääsee pelaamaan kivoja pelejä.”

Aleksi 5 lk

Kyläkoulua kiiteltiin oppilaiden kirjoituksissa yhteisen luokkaretken järjestämisestä. Koulu oli tehnyt yhteisen kevätretken Helsinkiin. Retken kohteena olivat vierailu eduskuntatalossa, päivä Linnanmäellä sekä asuminen hotellissa. Kuusi oppilasta mainitsi kevätretken kirjoituksessaan. Retki koettiin etenkin kolmas- ja neljäsluokkalaisten osalta mukavaksi tapahtumaksi. Koulua kiiteltiin samassa yhteydessä myös monista tapahtumien järjestämisistä sekä tapahtumiin osallistumisesta. Koulun yhteiset matkat jäivät oppilaille hyvin mieleen, koska ne poikkesivat normaalista koulutyöskentelystä.

”Me kävimme helsinkissä kevät retkellä. Se oli mahtavaa, että saatiin sellainen matka tehtyä näin pienessä koulussa.”

Mari 4 lk.

”Tältä koululta mulle jää vain hyviä muistoja. Esim. Kun käytiin Helsingissä, Teatterissa ja Ukko-Hallassa.=)”

Petra 3 lk.

Oppilaat pitivät oppitunneilla tehtävistä ryhmätöistä. 11 oppilasta kirjoitti pitävänsä ryhmätöiden tekemisestä, koska silloin saa työskennellä tunnilla muiden luokkakavereiden kanssa. Ryhmätöissä kaikkein mukavinta oli se, että sai valita ryhmän jäsenet itse.

Ainekirjoituksissa nousi esille myös yksittäisiä positiivisia asioita niin koulusta, tunteista kuin myös koulukavereista. Koulusta löytyi seuraavia asioita, jotka mainittiin mukavina asioina:

Lähellä oleva luonto	koulun pieni oppilasmäärä	eri oppiaineet
tietokone tehtävät	ei ole kiusaamista eikä syrjimistä	rahan kerääminen

Neljässä ainekirjoituksessa nostettiin tuleva koulun lakkauttaminen esille. Kaksi oppilaista mainitsi asian olevan hyvä, kun taas kahdessa kirjoituksessa harmiteltiin oman koulun lakkauttamista ja siirtymistä uuteen kouluun.

8.2.2 Kyläkoulusta löytyi epämiellyttäviä asioita

Vaikka oppilaat löysivät kyläkoulusta paljon positiivisia asioita, ei kaikki ole koulunkäynnissä mukavaa. Kyläkoulusta löytyi asioita, jotka eivät oppilaiden mielestä olleet kunnossa. Lapset ovat erilaisia, joten samat asiat olivat toisten mielestä hyvin, kun taas toiset pitivät niitä koulun heikkoutena.

Vaikka luokkakaverit olivat oppilaiden mielestä mukavia, löytyi seitsemästä ainekirjoituksesta negatiivisia kommentteja koulua käyvistä oppilaista. Välituntitoiminnassa koettiin oppilaiden mielestä kiusaamista, syrjimistä sekä leikeistä pois sulkemista kesken kaiken. Kaksi oppilasta koki tulleen kiusatuksi koulussa ja yhden oppilaan mielestä oppilaita oli omalla luokalla liian vähän ja näin ollen aina ei ollut leikkikavereita välitunneilla.

”Koulussa ei ole mukavaa kun voidaan heittää peleistä pois kesken kaiken pois. Ja pitää aina valita kaveri. Koska on jo valittu kenen kaveri on.”

Jaana 4 lk.

”Koulussa ei ole mukavaa kun syrjitään.”

Akseli 5 lk.

Kuusi oppilasta piti liikuntatunteja tylsänä. Yhden oppilaan mielestä liikuntatunneilla oli liikaa leikkejä ja yksi oppilas ei pitänyt, kun yläluokan oppilaat syyttävät huonosta pelaamisesta joukkuepeleissä.

”Liikunta tunneista en oikein pidä. Sillä siellä voidaan pelata pelejä mitä ei halua”

Jaana 4 lk.

Tutkimuskohteena olevan kyläkoulun lakkautuspäätökseen vaikuttivat koulurakennuksessa olevat sisäilmaongelmat. (Kunnanvaltuusto 2012.) Vain kolme oppilasta mainitsi kirjoituksessaan koulun huonosta sisäilmasta. Kaksi oppilasta mainitsi koulussa olevan pahan hajun ja yksi oppilaista toi esille koulun huonon sisäilman. Sisäilmaongelmasta

maininnut oppilas oli tyytyväinen siihen, että koulu lakkautetaan ja oppilaat pääsevät uuteen kouluun.

”Koulun lakkauttaminen on jossain kohdassa hyvä. Sillä koulun ilma on huonoa.”

Jaana 4 lk.

”Harmittaa vaan, kun tämä koulu lakkautetaan.:` (Pitää vaan nauttia viimeisestä vuodesta!”

Petra 3 lk.

Kirjoituksissa löytyi myös yksittäisiä asioita, jotka eivät miellyttäneet oppilaita omassa koulussaan. Monet oppiaineet eivät olleet oppilaiden suosiossa. Myös tarjolla oleva kouluruoka mainittiin kahdessa kirjoituksessa huonoksi. Yksi oppilas piti huonona puolena aikaista heräämistä aamulla. Muita yksittäisiä epämiellyttäviä asioita olivat:

kokeet	aamulla ei ehdi leikkiä pihalla	en pidä opettajista
koulu on tylsä	pieni luokka	paljon läksyjä
pitkät koulupäivät	koulun jälkeen väsyttää	joskus tylsää
kutosten tehtävät vaikeita	opettajat eivät saa syytellä turhaan	

Vaikka kyläkoulussa tehdyistä kirjoituksista löytyi epämiellyttäviä asioita, oli kirjoitusten yleinen sävy kuitenkin positiivinen. Koulutyössä koettiin selvästi enemmän mukavia kuin epämiellyttäviä asioita. Oppiaineisiin kohdistuvat mielipiteet ovat hyvinkin yksilöllisiä ja lähes kaikki kouluaineet saivat sekä positiivista että negatiivista kommenttia.

8.3 Kirkonkylän kouluun siirtyminen

Lukukausi vaihtui elokuussa 2012, jolloin tutkimukseni kohteena oleva kyläkoulu lopetti toimintansa ja oppilaat siirtyivät lukukauden 2012–2013 alussa uuteen kouluun; kuntakeskuksessa toimivaan suureen peruskouluun. Uudessa koulussa on oppilaita yli 200, kun vanhassa pienessä kyläkoulussa niitä oli vain 32. Oppilaat aloittivat syksyllä uudessa koulussa ja heidän sopeutumistaan suureen kouluun helpotettiin sijoittamalla samalle luokka-asteelle tulleet kyläkoulun oppilaat samaan luokkaan. (Tolonen. 2012.) Nämä

Välitunnit koettiin mukaviksi ja kaikki kymmenen oppilasta pitivät toimintaa välitunnilla mukavana. Kaikissa kirjoituksissa nousi esille se, että välitunnilla on uudessa koulussa paljon kavereita. Kuvassa 2 on oppilasmäärältään suuren koulun koulupiha, joka vaikutti oppilaiden viihtyvyyteen. Kuvassa näkyy piha-aktiviteettien suuri määrä entiseen kyläkouluun verrattuna.

Kuva 2. Kuntakeskuksessa toimivan koulukeskuksen piha-alue.

”Välitunneilla on mukavaa eikä minua syrjitä. Minulla on paljon kavereita välitunneilla.”

Jouni 5 lk.

”Mielestäni välitunnit ovat todella mukavia, koska silloin voi tehdä kaikkea mitä ei pysty tekemään tunnilla.”

Ossi 6 lk.

Kaverit nousivat esille kaikissa kirjoituksissa positiivisena asiana. Luokkakavereiden suuri määrä mainittiin kuudessa kirjoituksessa. Oppilaiden mielestä uusia kavereita oli tullut paljon ja se oli vaikuttanut niin välitunteihin, liikuntatunteihin ja ryhmätöiden tekemiseen positiivisesti. Useassa kirjoituksessa mainitaan myös se, että vaikka uusia kavereita on tullut paljon, ovat vanhat kaverit pysyneet kavereina. Koulun vaihtaminen uuteen ja uusien kavereiden saaminen ei vaikuttanut entisiin kaverussuhteisiin. Nyt kavereita oli useampia.

”Minulla on paljon uusia kavereita. Ja vanhatkin kaverit on tosi kivoja. Uudet kaverit ottaa mukaan kaiken laisiin juttuihin. Ja vanhat kaverit eivät ole muuttuneet.”

Leena 4 lk.

”- jotkut luokkatovereista on ihan ok. On muuten tullut kavereita ja ne ovat kivoja.”

Pekka 4 lk.

Yhdeksän oppilasta kirjoitti pitävänsä liikuntatunneista ja yhdessä kirjoituksessa liikuntatunteja ei ollut mainittu lainkaan. Liikuntatuntien mukavuuteen vaikuttivat mm. luokkakavereiden suuri määrä, liikuntasali sekä jäähallin läheisyys. Luistelu nousi esille kolmessa kirjoituksessa, mikä varmasti johtui juuri jäähallin läheisyydestä. Oppilaat kävivät luistelemassa jo syksyn aikana. Kyläkoulun luistelutunnit jäivät monena vuonna pitämättä huonojen säätilanteiden vuoksi. Ehkäpä tämän vuoksi kyläkoululta siirtyneet oppilaat mainitsivat luistelun kirjoituksissaan.

”Liikuntatunnit ovat mukavampia, kun liikuntasali ja jäähalli on lähellä”

Pekka 6 lk.

”Mielestäni liikuntatunnit ovat parhaita tunteja, koska siellä pelataan hyviä pelejä ja eikä tule tylsää.”

Ossi 6 lk.

Oppilaat mainitsivat mukavana asiana myös ryhmätyöt. Mukavaksi ryhmätyöt todettiin ryhmien koon vuoksi. Yhdeksän oppilasta mainitsi kirjoituksessaan ryhmätöiden mielekkyyden ja viisi oppilaista painotti luokkakavereiden merkitystä ryhmätöiden tekemisessä.

”Ryhmätehtäviä on mukava tehdä, kun ryhmässä on paljon porukkaa, eikä tarvitse tehdä yhdellä paljoa.”

Pekka 6 lk.

”Mielestäni ryhmätehtävät ovat mukavia, koska voi tehdä kavereiden kanssa tehtäviä.”

Ossi 6 lk.

Oppilaat löysivät myös yksittäisiä positiivisia asioita uudesta koulusta. Kirjoituksissa mainittiin seuraavia yksittäisiä kokemuksia koulusta:

Koulu alkaa vasta yhdeksältä - koulu on mukava – luokassani on hyvä ilmapiiri – koulu on tulevaisuuden koulu – äidinkieli ja maikka – ei tule paljon läksyä.

”Omasta mielestäni minä olen sopeutunut hyvin uuteen kouluun ja kaverit haluaa olla aina kanssani, jos vain kysyn että voisivatko he olla kavereita.”

Hanna 4 lk.

Oppilaiden kokemusten perusteella voi todeta, että uudesta koulusta löydettiin paljon positiivisia asioita. Kahdessa kirjoituksessa mainittiin myönteisistä asioista erikseen se, että uusi koulu on mukava paikka.

8.4.2 Kokemukset kielteisistä asioista kirkonkylän koulussa

Kirkonkylän koulusta nousi oppilaiden ainekirjoituksissa esille todella vähän epämiellyttäviä ja negatiivisuonteisia asioita. Vaikka kirjoituksia oli vähemmän, näkyy koulunkäynnin positiivisuus selkeästi oppilaiden kokemuksissa. Negatiivisia kokemuksia omaavia sanoja nousi esille vain neljä: tylsä, pitkä, ei mukava ja hankala.

Oppiaineet jakavat oppilaiden mielipiteet aina. Niin kyläkoulun kuin kirkonkylän koulun vastauksissa nousi esille erilaiset mielipiteet oppiaineista. Ei – mukava sana nousi esille juuri oppiaineiden kohdalla. Äidinkieli, matematiikka ja liikunta todettiin mukaviksi, kun taas matematiikka, historia, fysiikka ja maantieto koettiin epämiellyttäväksi aineiksi.

Epämukavia ja negatiivisia kokemuksia löytyi yhdeksästä kirjoituksesta. Kolmessa aineessa mainittiin jokin tai useampi kouluaine epämiellyttäväksi. Kuudessa tapauksessa

nousi esille itse kouluun liittyviä negatiivisia kokemuksia. Oppilaiden kokemukset olivat näissä kuudessa kirjoituksessa kaikki eri alueelta, joten varsinaisesti yhteisiä negatiivisia kokemuksia ei noussut esille. Huonoina kokemuksia mainittiin seuraavat yksittäiset asiat:

- suuri määrä kokeita
- oppitunnit
- pitkä koulumatka, josta kävelen vielä yli kilometri
- ruokailussa on pitkät jonot, kun syöjiä on paljon
- ei ole tottunut niin isoon määrään ihmisiä
- luistelu ei ole kivaa

8.5 Koulujen välistä vertailua

Tuloksien vertaaminen kahden koulun välillä on erittäin mielenkiintoista. Samat oppilaat kertovat kokemuksia ensin pienestä kyläkoulusta ja sitten suuresta kirkonkylän koulusta. Tutkimuksen perusteella voi todeta, että suhtautuminen oppiaineisiin jakoi oppilaiden mielipiteitä. Tässä ei näkynyt merkittäviä eroja, vaikka aineenopettajat vaihtuivat koulun vaihtamisen myötä.

Suurimmat erot näkyivät luokkakavereiden määrässä. Oppilaat kokivat saavansa uudessa koulussa lisää luokkakavereita, koska oppilaita oli enemmän. Myös uusien oppilaiden ystävällisyys koettiin positiiviseksi. Luokkakavereiden lisääntyminen näkyi välituntien vietossa. Välitunnit koettiin uudessa koulussa mukavammiksi niin luokkakavereiden määrän kuin myös välituntialueen vuoksi. Oppilailla oli enemmän toimintaa, kun välitunnille osallistui runsaammin oppilaita.

Liikuntatunnit koettiin uudessa koulussa positiiviseksi ja syynä tähän oli hyvät liikuntatilat kuten suuri liikuntasali ja lähitienoolla oleva jäähalli. Myös liikuntatuntien monipuolisuus ja iso oppilasjoukko saivat osakseen positiivisia kokemuksia. Oppilaiden kommentteista tuli selkeästi esille liikuntatuntien positiivisuus uudessa koulussa.

Vertailussa koulujen välille nousi myös negatiivisia asioita. Ruokajonojen pituus sai oppilaat tyytymättömiksi. Oppilaat kokivat suuren määrän ruokailijoita epämiellyttä-

väksi, koska ruokaa joutui jonottamaan ja koska ruokailijoita oli paljon. Myös ruokasalin kova melu sai negatiivista palautetta uudessa koulussa. Pienen koulun oppilaat eivät olleet tottuneet suureen määrään syöjiä ja näin ollen kovaa meteliä ei pienessä koulussa ollut. Negatiivisena koettiin myös suuri oppilasjoukko. Osa oppilaista oli tottunut koko kouluajan toimimaan pienessä ryhmässä, ja muutto suureen kouluun tuotti vaikeuksia oppilasmäärään suuruuden vuoksi. Osalla oppilaista oli vaikeaa sopeutua uusien ihmisten pariin ja löytää uusia kavereita.

Yhteenvetona voi tulosten pohjalta todeta, että muutto suureen kirkonkylän kouluun sai enemmän positiivisia mainintoja kuin negatiivisia kommentteja. Ikäviä asioita nousi esille muutamia ja ne tulivat ilmi vain yhden tai kahden oppilaan kirjoituksissa. Tutkimustuloksen perusteella oppilaat eivät olleet pettyneitä kyläkoulun lakkauttamisesta ja siirtymisestä suurempaan kouluun.

9 POHDINTA

Tämä tutkimusaiheeni on ollut mielessä jo useita vuosia, mutta tähän mennessä ei ole tullut esille mahdollisuutta tutkia kyläkoulun oppilaiden kokemuksia koulun lakkauttamisen yhteydessä. Lisäksi tutkimusintoani lisäsi se, etteivät kyläkoulun oppilaat ole päässeet useinkaan eri tutkimuksissa kertomaan omia kokemuksia koulunkäynnistään. Yksi syy tutkimukseeni oli myös oma kyläkouluni lakkauttamisuhka, mutta kunnassa päätettiin jatkaa kyläkoulun toimintaa vielä ainakin vuosi eteenpäin. Kunnan päätös aiheutti tutkimuskoulun löytymisessä vaikeuksia, koska kaikki Pohjois-Karjalan kyläkoulujen lakkautuspäätökset kumottiin kuntien valtuustoissa. Jouduin hakemaan lakkautettua koulua oman maakuntani ulkopuolelta. Tässä vaiheessa totesin, että kyläkouluverkosto on todella pienentynyt ja toimivia kyläkouluja on enää vähän olemassa.

Toivon opinnäytetyöni olevan asiakirja, jonka pohjalta jatkossa voidaan huomioida oppilaiden mielipiteitä koulujen ja koulutoimen päätöksenteossa. Itsekin kyläkoulun käyneenä tiedän kyläkoulujen ongelmat vuosikymmenten takaa. Ovatko ongelmat, haasteet ja mahdollisuudet tämän päivän kouluelämässä muuttuneet? Opinnäytetyöni tulee antaa tukea myös kunnalliselle päätöksenteolle. Olen toiminut kuntapäättäjänä ja päätöksenteon pitäisi perustua faktatietoon, joten laaja-alaista tietoa tarvitaan.

Lisäksi toivon työni antavan uutta tietoa niille tahoille, jotka ovat tekemisissä kyläkoulujen kanssa ja tahoille, jotka toimivat kyläkoulujen oppilaiden kanssa kuten esimerkiksi seurakunnat ja järjestösektori.

Tutkimuksen aineisto kerättiin ainekirjoituksina, mikä oli hyvä tapa saada oppilaan henkilökohtaisia kokemuksia koulun käynnistä. Molemmissa kirjoituksissa oli sama opettaja mukana ja aineet ohjeistettiin samalla tavalla. Poikien kirjoitukset olivat hieman vähäsanaisempia ja mietinkin, että olisinko saanut enemmän irti haastattelemalla oppilaita. Näin jälkikäteen miettiessäni olisi voinut ainekirjoituksen lisäksi tehdä myös haastattelun tutkimuksessa oleville oppilaille. Jos oppilaat ovat hiljaisia, vaatii haastattelu pitkäjänteisen valmistelun. Oppilaiden kanssa on tehtävä tuttavuutta jonkin aikaa ennen varsinaista haastattelutilannetta, koska kyseessä olivat alakouluikäiset oppilaat. Ainekirjoitusten ja haastattelun yhdistäminen olisi saattanut tuoda esille vielä enemmän

asioita. Joitakin kokemuksia olisi voinut avata lisää haastatteleamalla oppilaita joko yksittäin tai ryhmässä tai sekä että.

Tutkimuksen tuloksista voi todeta sen, että luokkakavereiden määrän nouseminen oli suurimmalle osalle oppilaista positiivinen kokemus. Osalla kyläkoulun oppilaista ei ollut omalla luokalla yhtään kaveria, koska parhaat kaverit olivat siirtyneet jo yläkoulun puolelle. Näin ollen kaikissa kirjoituksissa todettiin kavereiden lisääntyneen koulun vaihtumisesta johtuneen alku-ujouden jälkeen. Oppilasmäärät koettiin myös positiiviseksi kokemukseksi ryhmätöissä, välituntitoiminnassa sekä liikuntatunneilla. On selvää, että lapsi on luotu leikkimään ja toimimaan ryhmässä. Leikki ja leikkiminen ovat erittäin tärkeitä asioita kaikille lapsille. (Karimäki 2008.)

Oppiaineiden suosio ei muuttunut koulun vaihdoksen myötä. Oppilaiden mielipiteet vaihtelivat niistä suuresti. Osalle matematiikka oli vaikeaa, kun taas toisien mielestä se oli paras aine koulussa. Samanlaisia vastauksia nousi esille kaikista lukuaineista. Eniten pidettiin taitoaineista kuten liikunta, kuvaamantaito ja käsityöt. Syynä näiden aineiden suosioon oli se, ettei taitoaineissa tullut läksyä, ei tarvinnut istua tuntia paikallaan ja tunnit olivat vapaampia liikkua. Opettajien vaihtuminen uuteen kouluun muuttaessa ei näkynyt jonkin oppiaineen suosion kasvuna tai heikkenemisenä. Olisivatko vastaukset olleet erilaisia, jos kysely olisi tehty esimerkiksi keväällä, jolloin oppilaat olisivat käyneet uutta koulua jo lähes koko lukuvuoden. Tällöin uusiin opettajiin olisi ennätetty tutustua paremmin ja oppilaat olisivat osanneet kertoa asiasta tarkemmin. Opettajan vaikutukset oppilaan oppimiseen ja kouluaineiden suosioon onkin sitten jo oman tutkimuksen aihe.

Vertailin saamiani tutkimustuloksia aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin kyläkoulujen lakkauttamisesta sekä oppilaiden kokemuksista siirryttäessä pienestä kyläkoulusta suureen koulukeskukseen. Omat tulokseni ovat hyvinkin samansuuntaiset kuin Koivulan ja Rauman (2007) tekemän tutkimuksen tulokset. Omassa tutkimuksessani nousi esille negatiivisena asiana lasten suuri määrä, kova melu ja jonottaminen, mikä oli tuloksena myös aikaisemmassa tutkimuksessa. Uudet kaverit nousivat voimakkaasti esille molemmissa tutkimuksissa. Poikkeavaa tutkimustuloksissa oli se, että aikaisemman tutkimuksen tuloksissa koulumatkan piteneminen pelotti oppilaita etukäteen, mutta muutoksen jälkeen sitä ei koettu enää ongelmana. Omassa tutkimuksessani ei koulumatka nous-

sut esille kuin yhdessä kirjoituksessa ja siinäkin syynä oli kävelymatkan lisääntyminen kilometrin matkalla.

Miten tulokset vastasivat ennakkoasenteitani? Ennen tutkimuksen käynnistämistä, olin itse ajatellut ja monen koulun oppilaan kommentteista ymmärtänyt, että lapset kaipaavat koulussa luokkakavereita. Lisäksi vuoden verran opettajana toimiessani pienessä kyläkoulussa huomasin oppilaiden kaverisuhteiden ongelmat pienessä luokassa, jossa oli vain kahdeksan oppilasta, viisi poikaa ja kolme tyttöä. Etenkin tyttöjen kohdalla nousi ongelmaksi kaverien puuttuminen. Pienet ristiriidat ohjasivat tyttöjä niin, että lähes viikoittain jäi yksi tytöistä leikkien ulkopuolelle. Tässä vaiheessa ajattelin suuren koulun tuovan lisää luokkakavereita, mikä nousikin selkeästi esille omassa tutkimuksessani. Suuri koulu ei ole ”peikko” vaan mahdollisuus käydä koulua suuren joukon keskellä ja saada leikki- ja koulukavereita jokaiselle koulupäivälle. Omat ennakkoasenteeni pitivät paikkansa vertailllessani omia tutkimustuloksiani ennakkoasenteisiini.

Vanhemmat vastustavat yleensä koulujen lakkauttamista kuulematta omia lapsiaan prosessin aikana. Monesti koulun säilyttäminen on vanhempien intressi eikä oppilaiden toive. Tässä tutkimuksessa en ottanut vanhempia mukaan, koska ajatukseni oli saada juuri oppilaiden kokemukset ennen koulun lakkauttamista ja jonkin ajan kuluttua, kun uuteen kouluun oli siirrytty. Uskon, että vanhempien mukaan tuleminen tutkimukseeni olisi muuttanut tuloksia kyläkoulumyönteisemmäksi. Koivulan ja Rauman (2007) tutkimuksessa vanhemmat olivat mukana kyselyssä. Tuloksissa löytyi kolmenlaisia perhetyyppejä, joista kahdessa koettiin suuri koulu positiiviseksi ja yhdessä perhetyypissä negatiiviseksi. Kuitenkin negatiivisestikin muutoksen kokeneessa perhetyypissä löytyi positiivisia kokemuksia suurta koulua kohtaan.

Kokonaisuutena koen tutkimukseni onnistuneen. Ainekirjoitukset olivat hyvä tapa saada oppilaiden kokemukset juuri heidän itse kirjoittaminaan. Seuraavissa tutkimuksissa, jossa käytän ainekirjoitusta, toivon oppilaiden kirjoittavan aineet tietokoneella. Käsinkirjoitetuista aineista, etenkin poikien osalta, oli haastavaa saada selvää kirjoitustekstistä. Oppilaat ovat jo alakoulussa oppineet tietokoneen käyttöä, joten tietokoneella kirjoittaminen ei varmasti aiheuta ongelmia tekstin tuottamiseen. Ainekirjoitukset olivat mielestäni hyvinkin kokemukseen pohjautuvia, koska oppilaat toivat hyvin kirjoituksiinsa esille asioita, jotka perustuivat käytännön koulutyöhön.

Haluan kiittää tutkimuskouluni opettajaa, kunnan sivistysjohtajaa ja oppilaita saamasta tuestani gradutyötäni varten. Uskon tutkimukseni tuovan uutta näkemystä niin vanhemmille, kuntapäätäjille kuin myös sivistysviraston henkilökunnalle päätöksenteon tueksi.

LÄHTEET

- Aarnos, E. 2007. Kouluun lapsia tutkimaan: havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Juva: Ps-kustannus, 170–183.
- Aristoteles. 1989. Nikomakhoksen etiikka. Kääntänyt ja selitykset laatinut Simo Knuutila. Helsinki: Gaudeamus.
- Atila, A. 2002. Koulun merkitys kylälle, narratiivinen kuvaus taistelusta kyläkoulun puolesta. Jyväskylän yliopisto, Ghydenius-instituutti, Pro gradu-tutkimus.
- Autti, O & Hyry-Beihammer, A. 2009. Kyläkouluverkko tuhoutumassa – koulujen lakkauttaminen jatkuu kiivaana. *Kasvatus & Aika* 2009:3.
- Bruun von, S. 2005. Kuntien tulevaisuus. Kuntajohdon ja asiantuntijoiden näkemyksiä kuntien tulevaisuudesta. Helsinki: Pekan Offset Oy.
- Eskelinen, H. 2001. Aluepolitiikan rautahäkissä. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy
- Eskola, J & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Hakala, J. 2007. Menetelmällisiä koetuksia. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. 2. korjattu ja täydennetty painos. Juva: Ps-kustannus.
- Heikkinen, H. 2001. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Julkaisussa J. Aaltola, R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hemmilä, P. 1984. Rakennemuutosten vaikutuksista julkisen sektorin ansiokehitykseen 1969 – 1981. Tutkimuslauseita 31. Helsinki: Työväen taloudellinen tutkimuslaitos.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1998. Tutki ja kirjoita. 3.-4.painos. Helsinki: Kirjapaino
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huolman, P. 1990. Tunteet. Jyväskylä: Gummerus.
- Hänninen, V. 2000. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Acta Universitatis Tamperensis 696. Tampereen yliopistopaino: Tampere
- Ilomantsin kunta. 2012. Käyttötaloussuunnitelma.
- Karimäki, R. 2008. Leikki ja leikkiminen on kouluikäisille lapsille tärkeää. Helsinki: Suomen Akatemian tutkimushanke.

- Karlberg-Granlund, G. 2008. Johdanto. Julkaisussa C. Reeves. Pieni on parempi. Suom. T. Laiho. Suomen kylätoiminta ry:n julkaisusarja 1, 3-4.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2006. Tunne itsesi, suomalainen. 6. Painos. Helsinki: WSOY.
- Kenttälä, M., Suomu, K. 2005. Koulu harrastuspaikkana. Helsinki: Libris Oy.
- Keränen, K. 2011. Taistelu koulun puolesta. Ilomantsi: Pogostan Sanomat 2011:84.
- Kilpeläinen, R. 2010. Kyläkoulut Suomessa. Maaseudun pienet koulut opettajien kuvaamina oppimis- ja kasvuympäristöinä. Oulun yliopiston Kajaanin opettajankoulutusyksikkö. Opinnäytetyö. Jyväskylä: WS bookwell OY.
- Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Julkaisussa J. Aaltola, R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS- kustannus.
- Koivula, S., Rauma, A. 2007. Uuteen kouluun sopeutuminen, oppilaiden ajatuksia oman koulun lakkauttamisesta ja uuteen kouluun siirtymisestä. Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitos. Pro gradu-tutkielma
- Korpinen, E. 2010. Pienten koulujen tilanne tällä hetkellä. Julkaisussa E. Korpinen (toim.) Eläköön kyläkoulu! Jyväskylä: PS-kustannus.
- Korpinen, E. 2010. Kyläkoulu yhteiskunnan rakennemuutoksessa. Julkaisussa E. Korpinen (toim.) Eläköön kyläkoulu! Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kunnanvaltuusto. 2012. Tutkimuskoulun lakkauttaminen 1.8.2012. Kunnanvaltuuston pöytäkirja.
- Kuntaliitto. 2010. Rakennemuutoskatsaus 2010. Helsinki: kuntaliitto
- Laine, T. 2007. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Julkaisussa J. Aaltola, R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lampinen, O., Laukkanen, E., Poropudas, O., Ravantti, H., Rinne, R., Volanen, V. 2003. Teoksessa O. Poropudas, M. Volanen (toim.). Kohti asiantuntijayhteiskunnan koulutuspolitiikkaa. Helsinki: Kirjakerrallaan.
- Laukkanen, R., Muhonen, L., Ruuhijärvi, P., Similä, K. & Toivonen, E. 1986. Pieni koulu. Vantaa: Kunnallispaino.
- Lehtisalo, L., Raivola, R. 1986. Koulutuspolitiikka ja koulutussuunnittelu. Juva: WSOY.
- Lehtisalo, L., Raivola, R. 1999. Koulutus ja koulutuspolitiikka 2000 -luvulle. Juva: WSOY.
- Martelin, T., Pitkänen, K., Koskinen, S. 2000. Suomalaisten väestöllinen elämäntilastoja ja tarinoita. Julkaisussa E. Heikkinen, J. Tuomi (toim.) Suomalainen

- elämäntapa. Helsinki: Tammi
- Melkas, J. 1983. Työmarkkinatausta, uusi työpaikka ja elämäntapa-tutkimus Kostamus-hankkeen ja Tornion terästehtaan vaikutuksesta työntekijöiden elämäntapaan ja työmarkkinatilanteeseen. Oulu: Oulun yliopisto.
- Opetushallitus. 2012. Ihmisten ominaisuuksia – millainen olen? Perusopetuksen opetus suunnitelman perusteet. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Palonen, K. 1988. Tekstistä politiikkaan. Johdatusta tulkintataitoon. Tampere: Vasta paino.
- Parjanne, M-L. 1997. Työmarkkinat murroksessa. Vantaa: Tummavuoren Kirjapaino Oy.
- Peltonen, T. 1996. Kyläkoulumme nyt. Julkaisussa E. Korpinen (toim.) Kyläkoulu nyt! teemanumero. Tutkiva opettaja 2, 25–28.
- Peltonen, T. 2010. Koulun ympäristöedut ja yhteys fyysiseen toimintaan. Julkaisussa E. Korpinen (toim.) Eläköön kyläkoulu! Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pelttari, H. 1975. Aluepolitiikka alueellisten erojen tasaajana. Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitoksen tutkimuksia, sarja C, deta 18. Helsinki: Offset.
- Perttula, J. 1995. Kokemus psykologisenä tutkimuskohteena. Johdatus fenomenologiseen psykologiaan. Tampere: SUFI.
- Pirhonen, S. 1993. Koulu kyläyhteisössä. Maaseudun palveluprojekti. Sisäasiainministeriö. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Rytkönen, L. 2010. Kyläkoulu lapsen silmin – Oppilaiden kokemuksia koulustaan. Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitos. Kasvatustieteen Pro gradu- tutkielma.
- Romppanen, H. 2012. Koulussa kymmenen oppilasta. Karjalainen 2012:13.
- Ruotsalainen, K. 2012. Huoltosuhde aiheuttaa huolta. Hyvinvointikatsaus 2012/2. Tilastokeskus.
- Sajama, S. 1996. Tunteiden intentionalisuus. Teoksessa I. Niiniluoto, J. Räikkä (toim.) Tunteet. Helsinki: Yliopistopaino.
- Sisäasiainministeriö. 1986. Aluetoimikunnan mietintö 1986:6. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Sisäasiainministeriö. 1989. Rakennemuutos ja alueellisesti tasapainoinen kehitys. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Sivistysvaliokunta. 1998. Hallituksen esitys koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi. Sivistysvaliokunnan mietintö 3/1998.
- Syrjäläinen, E & Eronen, A & Värri, V-M. 2008. Avauksia laadullisen tutkimuksen ana-

lyysiin 3.painos. Tampere: Yliopistopaino.

Tilastokeskus. 2010. Huoltosuhteen kehitys suuralueittain vuosina 2010–2040. Helsinki: Työssäkäyntitilasto ja vuoden 2009 väestöennuste.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Kunnallissalan kehittämissäätiö. 2011. Tohtoreilta näkökulmaa kouluverkostokeskusteluun: Kyläkoulut arvokkaita oppimis- ja kasvu ympäristöjä.

<http://www.kaks.fi/node/829>. Luettu 26.12.2012.

Löytönen, T. 2004. Sosiaalisen kontruktioismin lähtökohdat. <http://www.xip.fi/tutkija/0402b.htm>. Luettu 6.3.2013.

Opettaja. 2012. Puhelinkeskustelu tutkittavan koulun johtajaopettajan kanssa. Puhelu on käyty 10.4.2012.

Opetushallitus. 2012. Perusopetuksen historia. http://www.oph.fi/tietopalvelut/kansainvalinen_koulutustieto/suomi_ja_pisa/perusopetuksen_historia. Luettu 28.4.2012.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html. Luettu 4.3.2013.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2013. Kuntaliitokset 2013. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/a84689b1-9660-4896-b7b1-4acd35189941>. Luettu 10.3.2013.

Tilastokeskus. 2012. Koulutus Suomessa: yhä enemmän ja yhä useammalle. <http://www.stat.fi/tup/suomi90/marraskuu.html>. Luettu 28.4.2012.

Tilastokeskus. 2009. Koulutuksen talous 2009. http://www.stat.fi/til/kotal/2009/kotal_2009_2011-05-12_fi.pdf. Luettu 9.3.2013

Tilastokeskus. 2011. Kuntien käyttökustannukset ja -tuotot tehtävittäin vuonna 2011 ja muutos edellisestä vuodesta. http://www.stat.fi/til/ktt/2011/ktt_2011_2012-11-06_tau_001_fi.html. Luettu 9.3.2013

Valtionvarainministeriö. 2012. Talousarvioehdotus vahvistaa valtiontaloutta ja tukee talouskasvua. http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20120807Talous/name.jsp. Luettu 19.8.2012.

LIITTEET

Liite 1

Pirjo Rämänen

TUTKIMUSLUPA

Wallenkatu 6 F 6

80140 JOENSUU

P 040 1040 3180

email: pirjo.ramanen@ilomantsi.fi

LUPA-ANOMUS TUTKIMUKSEN SUORITTAMISEEN

Hei

Teen Pro gradu – työtä Jyväskylän yliopiston liikuntatieteelliselle tiedekunnalle pääaineena liikuntapedagogiikka.

Tutkimuksen aiheena on lakkautettavien kyläkoulujen oppilaiden mielipide siirryttäessä kyläkoulusta suurempaan alakouluun. Haluan tutkimuksessani tuoda esille juuri oppilaiden näkökulman asiaan. Lisäksi tavoitteena on luoda tutkimus, josta on jatkossa hyötyä päätöksentekoon koulujen lakkautustilanteessa. Tutkimuksessa ei tule näkyviin koulun tietoja eikä oppilaita, koulua ja kuntaa voida tunnistaa. Pohjois-Karjalassa ei ole tällä hetkellä tehty päätöksiä koulujen lakkauttamisesta, joten seuraava vaihtoehtoni oli xxxx. Haluan tehdä tutkimuksen juuri alueella, jossa on pitkät koulumatkat ja kyläkouluissa vähän oppilaita.

Haluaisin tehdä kyselyn ainekirjoitusmuodossa niin, että ensimmäinen ainekirjoitus tehdään keväällä ennen koulun lakkauttamista ja toinen ainekirjoitus syksyllä uudessa koulussa. Kohderyhmänä ovat 3-5 -luokkalaiset oppilaat.

Ainekirjoituksen pohjana on muutama kysymys.

Haluan suorittaa kyselyn tämän kevään aikana xxxx koulun oppilaille.

Vastaan mielelläni mahdollisiin tutkimustani koskeviin kysymyksiin.

Terveisin

Pirjo Rämänen

0400 850 929

Liite 2

Pirjo Rämänen
Wallenkatu 6 F 6
80140 JOENSUU
puh. 0400 850 929

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

10.11.2012

TUTKIMUSLUPAKIRJE VANHEMMILLE

Suoritan liikuntatieteenmaisterin tutkintoa Jyväskylän yliopiston liikunta-tieteellisessä tiedekunnassa, pääaineena liikuntapedagogiikka. Opintoni ovat nyt vaiheessa, jolloin työstän pro gradu tutkielmaa.

Anon tutkimuslupaa syventävien opintojen tutkielmaani varten. Tutkielman ohjaajana toimii Kalervo Ilmanen. Tutkimusaiheeni on: Kyläkoulusta kuntakeskukseen – oppilaiden kokemuksia siirryttäessä lakkautetusta kyläkoulusta suureen kouluun. Keskityn aiheeseen lasten näkökulmasta.

Olen saanut myönteisen tutkimusluvan tutkielmani aineiston hankintaan xxxx sivistysjohtajalta sekä xxxx koulunjohtaja xxxx xxxxx. Tutkimusaineiston hankinta tapahtuu kahtena ainekirjoituksena keväällä 2012 ja marras- joulukuulla 2012. Tutkielman arvioitu valmistumisaika ajoittuu tammikuulle 2013. Koulunjohtaja xxxx xxxxx on luvannut huolehtia ainekirjoitukset koulun opettuneilla, joten itse en tapaa lainkaan oppilaita.

Tutkimusaineiston keräämistä varten pyydän täten lupaa Sinulta, lapsesi vanhempana. Tulen sitoutumaan sekä noudattamaan tietojen käsittelyssä ja suojaamisessa henkilötietolain määräyksiä. Oppilaan nimi ja oppilaan koulujen nimet eivät tule esille pro gradu työssäni missään vaiheessa, joten lapsia ei tulla tunnistamaan tutkimuksestani.

Pyydän sinua palauttamaan tutkimusluvan allekirjoitettuna 30.11.2012 mennessä opettaja xxxx xxxxxx.

Tutkielmaani liittyviin kysymyksiin vastaan numerosta 0400 880 929 iltaisin. Yhteistyöstä kiittäen, Pirjo Rämänen

Myönnän luvan tutkimusaineiston hankintaan.

Lapsen nimi: _____

Vanhemman nimi: _____

Allekirjoitus _____

Liite 3

Ainekirjoitus

3 – 6 luokan oppilaat:

Aihe: Meidän koulu

Tässä kysymyksiä ja asioita, joista oppilaat voivat kirjoittaa ja tietysti kaikkea muuta, mitä heille tulee koulusta mieleen.

Kerro mitkä asiat ovat koulussasi mukavaa.

Kerro mitkä asiat eivät ole koulussasi mukavaa.

Lisäksi:

Mitä mieltä olet:

- välitunneista
- liikuntatunneista
- luokkakavereista
- ryhmätyötehtävistä

Tässä ohjeistusta.

Ainekirjoitukset lähetetään osoitteeseen:

Pirjo Rämänen, Wallenkatu 6 F 6, 80140 Joensuu.

Kiitoksia jo etukäteen hyvästä yhteistyöstä.

Pirjo Rämänen

p 0400 850 929 tai 040 104 3180

Liite 4.

Teemoittelun yhteenveto:

- positiiviset kokemukset vanha koulu
- positiiviset kokemukset uusi koulu
- negatiiviset kokemukset vanha koulu
- negatiiviset kokemukset uusi koulu

Oppilas	vanha koulu: positiivinen	vanha koulu: negatiivinen	uusi koulu: positiivinen	uusi koulu: negatiivinen
K 3 lk	liikuntatunnit pesäpallo 3-6 .luokkalaisten kanssa käsityöt, retket välitunnit, luokkakaverit tämä koulu on minulle rakas	olisi kiva, jos meidän koulu voisi jatkaa täällä		
L 3 lk	koulussa on ihan mukava välitunnit ovat parhaita osa kavereista on mukavia ryhmätyöt on hauskoja	ilkeät kaverit hiihtäminen luistelu liikuntatunneilla ei saa tehdä paljon mitään		
H 3 lk	yhteishenki on kivointa tutut kaverit välitunnit isolla porukalla tai parhaan kaverin kanssa yhteisliikuntatunnit on kiva olla pelejä eri tasoisten kanssa meidän luokka on positiivinen ja iloinen ryhmätyöt on mukavia			
M 3 lk	liikuntatunnit ovat kivoja ryhmätyöt ovat ihania kävimme Helsingissä ja se oli mukavaa pidän piirtämisestä	salaatista en pidä enkä tykkää että minua tai minun kavereita kiusataan luokkakaverit juoruilevat – olen äreä		
P 3 lk	paljon kavereita ei kiusata	isommat huutaa joskus pesiksessä, jos tekee vahingossa palon		

	<p>luonto on lähellä liikuntatunneilla on mukava luokkakamut ovat parhaita ne ovat luotettavia ryhmätyöt on ihan kivoja tältä koululta mulle jää vain hyviä muistoja Helsingin reissu, teatteri, Ukko-halla Harmittaa kun tämä koulu lakkautetaan pitää nauttia viimeisestä vuodesta</p>			
J 4 lk	<p>välitunnit kaverit luokkakaverit ovat kivoja Helsingin retki oli kiva: eduskuntatalo, linnanmäki, hotelli koulunlakkauttaminen on hyvä, kun on huono sisäilma</p>	<p>heitetään peleistä pois kesken kaiken välitunnit ovat vähän liian lyhyitä liikuntatunneista en pidä aamulla ei ehdi olla kauan pihalla kun auto tulee 10 min. ennen koulun alkua koulun lakkauttaminen on huono, kun ei tule sama opettaja</p>		
E 4 lk	<p>koulussa on mukavaa, kun on vähän oppilaita ja he ovat mukavia välitunnit, koska on paljon mukavia kavereita, kiusaaminen on harvaa liikuntatunnit ovat mukavia, kun minua ei syrjitä luokkatoverit ovat mukavia kaikki voivat tehdä ryhmätöitä toisten kanssa</p>	<p>ilmasto on huono hengittää</p>		
E 4 lk	<p>kaverit ryhmätyöt sujuvat kaikkien kanssa</p>	<p>se ei ole mukavaa, kun heitettään kesken pelin pois</p>		
A 4 lk	<p>kun saa olla kavereiden kanssa mikään ei ole huonoa välitunnilla saa olla kavereiden kanssa</p>			

	<p>luokkakaverit ovat avuliaita ja kilttejä liikuntatunnit on kivoja ryhmyöt on kivoja, ketään ei jätetä yksin meidän koulussa ei kiusata ketään Helsinginretki oli kivaa, oli mahtavaaa, että saatiin sellainen matka tehdyksi näin pienessä koulussa. Opettaja on tosi kiva ja mukava</p>			
H 6 lk	<p>välitunnit musiikkitunnit ryhmyöt koulukaverit ryhmyöt ovat mukavia minulla on kaksi kaveria rahankeruu on hauskaa, kun saa vastuuta tanssi on mukavaa liikunnassa, mutta sitä on harvoin kevätretket ovat mukavia kun näkee kavereita koululla järjestetään tapahtumia osallistutaan tapahtumiin</p>	<p>liikuntatunnit ovat tylsiä käsityöt, kuvaamataito, matematiikka, äidinkieli, biologia, maantieto, englantia, fysiikka en pidä opettajista koulu haisee pahalta yksinkertaisesti koulu on tylsä kouluruoka on pahaa,eikä monet pidä siitä on hyvä että koulu lakkautetaan</p>	-----	-----
T 6 lk	<p>kaverit välitunnit todistusten jako</p>	<p>aikaisesta herätyksestä oppitunneista ruokailusta, kokeista joistakin ihmisistä koulurakennuksesta liikuntatunnit ovat joskus vähän tylsiä on tyhmää kun on pieni luokka, jää vain muutama jonka kanssa olla välkällä</p>	-----	-----

		oppitunneista en pidä kun pitää kirjoittaa eikä saa puhua kavereille mitään teen sillä tiedolla mikä on presens tai substantiivi		
A 5 lk	joskus kivaa liikunta välitunnilla on kavereita luokkakavereita on paljon paljon kavereita ryhmätyöt on mennyt hyvin puukäsityöt on hauskin ei tule läksyä	joskus tylsää tulee paljon läksyjä ja kokeita koulupäivät ovat pitkiä historia on vaikeaa koulun jälkeen väsyttää	koulu alkaa vasta 9 välitunnit ovat mukavia kun on paljon kavereita joiden kanssa jutella liikuntatunnit ovat mukavampia kun liikuntasali ja jäähalli lähellä luokkakavereita on paljon kun on isompia luokkia ryhmätehtävät ovat mukavia kun on paljon porukkaa	tylsää kun on paljon oppilaita ruokailussa on pitkät jonot
O 5 lk	voi liikkua välitunnit ovat mukavia – kavereiden kanssa voi pelata ryhmätyöt ovat mukavia, kun voi tehdä kavereiden kanssa luokkakaverit ovat hauskoja ja kilttejä joukkuepelit ovat mukavia opettaja on kiva kun hänellä on huumoria	kotiläksyt- tekeminen kestää kauan joudumme tekemään kutosten tehtäviä ja ne ovat vähän hankalia ryhmätyöt ovat joskus ikäviä kun ei saa tehdä ryhmiä itse	kaverit välitunnit ovat todella mukavia koska silloin voi tehdä kaikkea mitä ei pysty tekemään tunnilla liikuntatunnit ovat parhaita koska siellä pelataan eikä tule tylsää. luokkakaverit ovat hauskoja ja mukava olla ryhmätyötehtävät ovat mukavia kun saa tehdä kavereiden kanssa	
E 6 lk	liikuntatunnit, siellä saa liikkua käsityötunnit, voi rakentaa kaikenlaista välitunnit, siellä saa liikkua pidän myös ryhmätöistä	uskonto , äikkä, matikka englanti tunnit menevät ihan liian hitaasti hengitysilma on huono	-----	-----

	<p>koulu on ihan mukava Todistusten jakopäivä on mukava, kun silloin saa jäätelöä meidän luokassa on hyvä henki ja kaikilla on kavereita</p>	<p>pienemmällä on älytaulu, mutta meillä ei. vaikka tarvitsisimme sitä enemmän liikuntatunnilla on leikkejä liikaa välitunnille olisi mukava saada uusia välineitä suoraan sanottuna ei kiinnostaisi herätä kouluun aamulla</p>		
M 6 lk	<p>minä pidän koulusta koulu on pieni minulla on täällä kavereita uusi ope on reilu, mutta tarpeen tullen tiukka välitunnilla keksitään kaikkea kivaa: hyppynaru, pesistä, sählyä ja tönttöstä ryhmätyöt on mukavia opettaja opettaa vaikeat asiat tarkasti ryhmätyöt on kivoja ja tunnit rentoja tietokonejutut on kivoja henkilökunta on ainakin joskus kivoja</p>	<p>harmittaa kun kaksi parasta kaveria on jo yläasteelle meillä vaihtui opettaja kaksi kertaa jotkut valittaa ja syyttää turhasta koulussa voisi olla enemmän yhteiskeskusteluja opettajien tulee ottaa asioista enemmän selvää ettei turhaan syytellä</p>	-----	-----
A 5 lk	<p>olla kavereitten kanssa pelata pesäpalloa, sählyä ja kaikkea muuta välitunnit ovat mukavia pääsee ulos ja leikkimään kavereiden kanssa liikuntatunnit ovat kivoja, kun ei tarvitse lukea ja pääsee pelaamaan luokkakaverit ovat kivoja heidän kanssa on kiva pelata ja jutella kaikki otetaan peleihin mukaan</p>	<p>kiusataan ja saa paljon läksyä syrjiminen ei ole mukavaa</p>	<p>on tulevaisuuden luokka liikuntatunnit ovat kivoja ja urheilullisia luokkakavereita on paljon ja kaikki ovat kivoja ryhmätyöt sujuvat hyvin ei ole erimielisyyksiä paljon</p>	<p>ei ole tottunut niin isoon määrään ihmisiä välitunnilla ei ole niin paljon tekemistä</p>
J	<p>välitunnit – on mukava puhua ja saa tehdä hauskaa</p>	<p>oppitunnit eivät ole mukavia ryhmätöissä ei aina aihe kiinnosta</p>		

	<p>puukäsityötunnit välitunnit on paljon tekemistä mutta ei kerkeä, kun välitunnit ovat liian lyhyitä liikuntatunnit ovat mukavia, kun saa pelata kaverit ovat mukavia niiden kanssa on paljon tekemistä ryhmätyöt ovat mukavia kun pääsee kivaan ryhmään</p>			
O	<p>kaverit välitunnit liikuntatunnit puukäsityöt</p>	<p>ei kaikki aineet, kun tulee läksyä ja niillä tunneilla vaan istutaan ryhmätyöt eivät ole mukavia, kun kaikki eivät tee mitään vaikka itse yrittää</p>		
nimetön			<p>välitunnilla on kavereita liikuntatunnit ovat ihan kivoja – luistelussa luistin painaa ja se ei ole kivaa minulla on paljon uusia kavereita uudet kaverit ottaa mukaan kaikenlaisiin juttuihin vanhat kaverit eivät ole muuttuneet minua ei enää ujostuta puhua meidän luokkalaisille olen sopeutunut hyvin uuteen kouluun kaverit haluaa olla aina kanssani</p>	
nimetön			<p>välitunnit ovat mielestäni sopivan mittaisia</p>	<p>matikka ei ole mukavaa</p>

			kuvaamataito on kivaa liikuntatunnit ovat kivoja luokkakaverit ovat mukavia ryhmätyöt ovat mukavia	
nimetön			välitunnit ovat mukavia liikuntatunnit ovat hyviä luokkakaveri ovat mukavia ryhmätyö on hauskaa äidinkieli ja matikka on kivaa	oppitunnit eivät ole mukavia
nimetön			välitunnilla on kivaa ja on kavereita liikuntatunnit ovat ihan kivoja jotkut luokkatovereista on ihan ok on muuten tullut kavereita ja ne ovat kivoja ryhmätyöt on onnistuneet myös ihan hyvin	luistelu ei ole kivaa
nimetön			on saanut paljon uusia ka- vereita välitunnit ovat ihan kivoja liikuntatunnit ovat kivoja etenkin sisäliikunta luokkakavereitakin on monta uutta vanhat kaverit ovat säily- neet ryhmätyöt ovat kivoja kun kaikille riittää työtä	on aika paljon kokeita
nimetön			välitunnit	matikka ei ole mukavaa

			<p>liikuntatunnit luokkakaverit ovat hauskoja ja mukavia ryhmätyöt ovat joskus mukavia</p>	ryhmätyöt ovat joskus hankalia
nimetön			<p>olen saanut uusia ystäviä välitunnit ovat mukavia eikä minua syrjitä Minulla on paljon kavereita välitunnilla luokassani on hyvä ilmapiiri uudella koululla on mukavaa. minulle ei tule paljon läksyjä</p>	koulumatkat ovat pitkiä ja iltaisin pitää kävellä yli kilometri.